

Сніговик
Ю Несбьо

Інспектор Харрі Холе #7

Випав перший сніг, отже, невдовзі з'явиться і серійний убивця на прізвисько Сніговик. Цього разу Харрі Холе треба зловити маніяка у рідному Осло. Убивця ретельно планує кожен злочин, практично не залишаючи слідів. Проте кілька, на перший погляд незначних, промахів у його «роботі» все ж трапилося, вони й допомагають Холе знайти маніяка. Однак про що інспектор не здогадується, так це про те, що Сніговик сподівається особисто зустрітися з ним, й зустріч ця має стати для Харрі останньою..

Ю Несбьо

Сніговик

Частина перша

Розділ 1

Середа, 5 листопада 1980 року. Сніговик

Того дня випав сніг. Об одинадцятій ранку величезні пластівці несподівано повалили з безбарвного неба – ніби ворожа армада з паралельного світу без бою захопила ділянки, садки та газони Румеріке. О другій годині на Ліллестрьом вже працювали снігоприбиральні машини, а коли о пів на третю Сара Квінесланн повільно й обережно вела свою «тойоту-короллу» між віллами вулицею Колловейен, на довколишніх пагорбах пуховою ковдрою лежав сніг листопада.

При денному світлі будинки здавалися їй незнайомими, так що вона навіть проїхала мимо заїзду до його гаража. Сара різко загальмувала, машина почала ковзати, і з заднього сидіння почувся скрик. У дзеркалі з'явилася невдоволена фізіономія сина.

– Я недовго, синку, – сказала вона.

Перед гаражем на білому снігу чорнів великий прямокутник асфальту. Вона здогадалася, що тут було припарковано сусідський автомобіль. У неї перехопило подих: тільки б не спізнитися!

- А хто тут живе? - запитав хлопець.

- Так, один знайомий, - відповіла Сара і машинально підправила зачіску, дивлячись у дзеркало. - Мене не буде хвилин десять, друже. Я залишу ключі, якщо хочеш, послухай радіо.

Не чекаючи відповіді, вона вийшла й задріботіла по слизькому хіднику до дверей, через які багато разів входила й виходила, але ніколи - ось так, серед білого дня, під цікавими поглядами з вікон сусідніх котеджів. Усередині будинку, наче джміль у банці з варенням, продзижчав дзвінок. Із тривожним відчаєм вона чекала, поглядаючи у найближче вікно, у якому віддзеркалювалися чорні голі яблуні, сіре небо та біла, наче залита молоком, місцина. Почувши нарешті кроки за дверима, Сара з полегшенням зітхнула і наступної миті кинулася у його обійми.

- Не їдь, коханий, - заблагала вона, ледве стримуючи ридання, що рвалися з її грудей.

- Мені треба, - відповів він, як ото повторюють набридлий до знемоги приспів.

Його руки звично нишпорили по її одежі - те, що він ніколи не втомлювався робити.

- Ні, тобі зовсім не треба, - прошепотіла вона йому на вухо. - Ти сам хочеш поїхати. Тобі тут нудно.

- Ну, якраз із тобою мені не буває нудно...

Вона спіймала в голосі невдоволення, хоча його руки, сильні та м'які, тим часом ковзнули по її спині, затим - нижче... Вони із Сарою завжди були як досвідчена пара танцюристів, котрі відчували найменші порухи одне одного, дихання, ритм. Спочатку була палка згага - кохання. Потім - тоскний біль.

Його руки розстебнули її пальто, потяглися під товстою тканиною до грудей. Він обожнював її груди, довго пестив.

- Ти припаркувалася перед гаражем? - запитав він і з силою ушипнув її.

Вона кивнула і відчула, наче біль випустив у її лоно стрілу бажання, гарячим полум'ям пройняло тіло.

- Так. Син чекає в машині.

Його руки завмерли.

- Він нічого не знає, - простогнала вона, відчувши, що його руки не квапляться.

- А твій чоловік? Він де?

- Де він може бути? На роботі, звісно.

Тепер уже в її голосі відчулася досада. Навіщо він уплутав у розмову її чоловіка... Кожна згадка про нього викликала у неї роздратування. А її тіло знемагало від бажання. Рука Сари ковзнула по його штанях.

– Не треба... – Він ухопив її за зап'ясток.

Вона рвучко вліпила йому ляпаса.

Він здивовано подивився на неї, а на щоці вже розпливлася червона пляма. Вона вчепилася у його густу чорну чуприну й притягла його ближче.

– Звісно, ти пойдеш, – прошепотіла вона. – Але спочатку тобі доведеться дещо зробити, зрозуміло?

Вона відчувала його розпашілий подих на своєму обличчі. Тепер його уже було не спинити. Вона ще раз шмагнула його вільною рукою, і він міцно схопив її в обійми...

Він усе ще виливав у неї свою жагу, але вона вже згасла, чари зникли, і до неї знову підступив відчай. Їй його страшенно бракувало. Навіть зараз, коли він був поруч, – їй його не вистачало. Завжди бракувало упродовж років, скільки ж було виплакано сліз... А скільки ж було отих відчайдушних вчинків, які він змушував її робити... Не даючи взамін нічого. Нічого абсолютно.

Стоячи із заплученими очима край ліжка, він продовжував свою справу. Сара поглянула на його груди. Згодом, не зразу, їй навіть почала подобатися ця гладесенька біла шкіра, яка обтягувала міцний торс. Він нагадував їй давні мармурові статуї – у них теж не було сосків.

Його стогони ставали усе нестямнішими. Вона знала, що ось-ось пролунає останній зойк. Їй подобався цей звіриний рик. І це вічно здивоване, охоплене екстазом, спазматично викривлене обличчя – наче оргазм щоразу перевершував найсміливіші його очікування. Вона покірливо дочікувалася його прощального згуку в холодній коробці його спальні, де рябіло від фотографій, гардин, килимів. Незабаром він одягнеться й поїде в інший кінець країни, туди, де, з його слів, він отримав ділову пропозицію, від якої не міг відмовитися. Проте від цього він зміг відмовитися. Від цього. А зараз гарчатиме від насолоди.

Вона заплющила очі. Але він раптом спинився.

– Що сталося? – Сара розплющила очі.

Його обличчя було перекошене. Однак не від насолоди.

– Пика, – прошепотів він.

Вона вся стислася:

– Де?

- Там, за вікном...

Вікно було біля узголів'я ліжка, прямо над її головою. Вона вигнулася й відчула, як він уже відсторонився. Вікно було надто високо, щоб хтось міг зазирнути ззовні.

- Це ж було твоє обличчя, - промовила вона майже благально.

- Я теж так спочатку подумав, - відгукнувся він, продовжуючи дивитися у вікно.

Сара встала навколішки, поглянула. І там... там точно було чиесь обличчя.

Вона голосно й полегшено розсміялася. Обличчя було біле, рот і очі викладені чорними камінцями, підібраними, вочевидь, на узбіччі дороги. А руки зроблені з яблуневих гілок.

- Господи, - прошепотіла вона, - та це ж просто сніговик!

Сміх перейшов у сльози, вона безпорадно розплакалася й одразу відчула, як його руки обіймають її.

- Мені вже час, - схлипнула вона.

- Побудь іще трохи, - попросив він.

І вона трохи затрималася.

Підходячи до гаража, Сара кинула погляд на годинник: минуло вже майже сорок хвилин.

Він обіцяв телефонувати час від часу - бо завжди був великий майстер на обіцянки, і тепер вона цьому була навіть рада. Крізь спітніле скло машини вона роздивилася невиразну білу пляму - обличчя хлопця, що витріщився на неї з заднього сидіння. Вона смикнула двері і, на свій подив, виявила, що ті зачинені на замок. Син відчинив тільки тоді, коли вона постукала.

Сара всілася за кермо. Радіо мовчало, в салоні панував крижаний холод. Ключі лежали на пасажирському кріслі. Вона обернулася: її хлопчик був блідий, а нижня губа його тремтіла.

- Що сталося, синку? - запитала вона.

Він відповів:

- Я бачив його.

У дитячому голосі звучав тонесенький страх, що дряпав шкіру. Вона не пригадувала такого відтоді, коли він був зовсім маленький і сидів між нею та чоловіком на дивані перед телевизором, затуляючи долоньками очі. А тепер у нього ламався голос, він уже не обіймав її на ніч, став цікавитися автомобільними двигунами та дівчатами. Якогось дня він сяде з котроюсь в машину і теж гайне від неї.

– То кого ти бачив? – Сара вставила ключ у замок запалювання.

– Сніговика...

Двигун мовчав, і її несподівано охопила паніка. Саме те, чого вона боялася. Вона повернула ключ іще раз, видивляючись у лобове скло. Може, сів акумулятор?

– А як він виглядав, отой сніговик?

Вона тиснула щосили на газ і повертала ключ запалення з такою відчайдушною силою, ніби хотіла його зламати.

Син відповів, але його слова заглушило ревіння мотора – машина завелася.

Сара переключила передачу й різко відпустила зчеплення, треба будь-що швидше звідси вибратися. Однак колеса буксували у свіжому пухкому снігу. Вона додала газу, та машина буксувала на місці, тільки задні колеса ковзали уздовж узбіччя. Але тут покритишки черкнули нарешті по асфальту, машина подалася вперед і виїхала на дорогу.

– Тато вже давно нас чекає, – сказала Сара. – Треба квапитись.

Вона ввімкнула радіо й викрутила звук на повну, щоб салон наповнився хоч якимись звуками, окрім її власного голосу. Диктор новин укотре повідомив, що цієї ночі Рональд Рейган обійшов у президентських перегонах Джиммі Картера.

Хлопчик знову щось сказав, і вона поглянула у дзеркало.

– Що ти кажеш? – підвищила вона голос.

Він повторив, але вона знову не розчула, прикрутила звук і повела машину до головної дороги та річки, що перетинали околиці. І раптом здригнулася, бо син перекинувся до неї між передніми сидіннями. Його голос сухим шепотом пролунав біля її вуха, ніби він боявся, що їх хтось почує:

– Ми померемо...

Розділ 2

2 листопада 2004 року. День перший. Кам'яні очі

Харрі Холе здригнувся й розплющив очі. Було холодно, із темряви долинав голос, який його й розбудив. Він повідомляв, що американський народ має сьогодні вирішити, чи просидить Джордж Вокер Буш ще чотири роки в Білому домі. Клята погода, подумав Харрі, прокидаєшся – ще темно, приходиш зі служби – вже темно. Він відкинув ковдру й опустив ноги на підлогу. Лінолеум був пекуче холодний. Не вимкнувши радіобудильник, Харрі пішов до ванної. Подивився у дзеркало. І тут – пізня осінь: обличчя зім'яте, блідо-

сіре, похмуре. Зазвичай повіки червоні, ніс – у рясних чорних цятках. Під світло-блакитними очима, що їх затягло туманом похмілля, – капшуки... Нічого, все щезне, треба тільки прийняти гарячу ванну, розітертися шорстким рушником та добре поснідати. Принаймні він на це сподівався. Цікаво, як він виглядатиме, коли покине роботу? Чи розгладяться зморшки, чи пом'якшиться зацькований вираз обличчя, з яким він прокидається після ночі, сповненої жакливих снів? Але ж у нього мало не кожна ніч така! Харрі досить довго уникав зазирати у дзеркала. Полишаючи свою маленьку спартанську квартиру на Софієсгате (щоб, проминувши кілька вулиць, перевтілитися у старшого інспектора відділу з розслідування вбивств Поліцейського управління Осло), він звично вдивлявся в обличчя людей, вишукуючи їхній біль, слабкості, страхи. І поки рився у нагромадженнях їхньої брехні, безуспішно намагався збагнути, заради чого він це робить. Навіщо намагається розібратися в людях, які не роблять навіть спроби розібратися в собі. За стримуваною стіною їхньої відчуженості він надто часто вирізняв зневагу.

Харрі зробив спробу пригладити жорстку щітку свого коротко стриженого волосся. Худорлява постать десь під сто дев'яносто три сантиметри. Ключиці, обтягнуті шкірою, пальці, що нагадували кліщі. Закінчивши останню справу, він багато тренувався – дехто вважав, що занадто багато. Окрім їзди на велосипеді, він почав накачувати м'язи у спортивному залі, що знаходився у підвальному приміщенні Поліцейського управління. Йому подобався біль у м'язах, який вимітав геть усі думки. Але Сталлоне з нього не вийшло: він тільки худнув, а м'язова маса не збільшувалася, м'язи залягли тонким прошарком між скелетом та шкірою. Харрі ще змолоду був широкоплечий – Ракель жартома називала його «катлет від природи», однак тепер він усе більше скидався на оббілованого білого ведмеда (він якось бачив картинку: жилий, але надивовижу худий хижий звір). Так і взагалі можна розчинитись. Харрі зітхнув. Листопад. Невдовзі буде ще темніше.

Він увійшов до кухні, випив склянку води, щоб погамувати головний біль, і здивовано зіщулився, дивлячись у вікно: дах на іншому боці Софієсгате сяяв білизною, аж різало очі. Вночі випав перший сніг. Харрі подумав про лист. Він часто отримував подібні листи, але цей був особливий, у ньому згадувався Тувумба.

По радіо починалася програма про природу, чийсь жвавий голос розповідав про тюленів:

– Щоліта вони збираються на узбережжі Берінгового моря для парування. Оскільки самців більше, конкуренція за самиць доволі жорстка. Тому самець, що добився самиці, залишається з нею до наступного парувального сезону. Самець піклується про свою пару, поки діти не стануть самостійними. До речі, самець дорожить не самицею, а своїми генами та продовженням роду. У рамках теорії дарвінізму це означає, що до моногамії тюленя підштовхує природний добір та боротьба за виживання, а не мораль.

Це ж треба, подумав Харрі.

Сповнений піднесення голос у радіоприймачі зривався на фальцет:

– Але перед тим як тюлені залишать узбережжя Берінгової протоки й вирушать на пошуки їжі до відкритого моря, самець часто намагається вбити самицю.

Чому? Та тому, що самиця тюленя ніколи не стане паруватися двічі з одним і тим самим самцем! Вона чинить так із огляду на рівномірний розподіл ризиків – так само як на фондовому ринку. Проміскуїтет для неї біологічно виправданий, і самець знає це. Убивши свою самицю, самець розраховує завадити молодняку інших тюленів конкурувати у здобуванні їжі з його власними дітьми.

– Якщо вже зайшлося про теорію Дарвіна, то чому люди не чинять так, як тюлені? – запитав чийсь голос.

– Саме так і чинять! Наше суспільство – і нині, і в минулому – зовсім не таке моногамне, як здається на перший погляд. Проведене у Швеції дослідження показало, що від п'ятнадцяти до двадцяти відсотків дітей насправді народжені не від того батька, якого вони вважають своїм і який їх також вважає за рідних. Двадцять відсотків! Тобто кожна п'ята дитина! Кожен п'ятий народжений у брехні, але при цьому – з метою біологічної різноманітності.

Харрі почав крутити ручку в пошуках якоїсь музики. Він зупинився на Джонні Кеші, той виконував старий хіт групи «Eagles» «Desperado».

І тут у двері голосно постукали.

Харрі пішов до спальні, натягнув джинси, повернувся до передпокою й відчинив двері.

– Харрі Холе? – Чоловік у робочому комбінезоні, який стояв у дверях, дивився на Харрі крізь товсті скельця окулярів. Очі у нього були чисті, наче у дитини.

Харрі кивнув.

– Грибок у вас є? – серйозно запитав чоловік.

Навскіс через чоло у нього було начесане довге пасмо волосся – наче приклеєне. Під пахвою – пластиковий планшет із прикріпленим до нього густо списаним аркушем паперу.

Харрі чекав хоч якогось пояснення, але людина мовчки, незмигтно дивилася на нього.

– Знаєте, – сказав Харрі, – це таки дуже інтимне питання.

Людина вимучила посмішку, яка чітко виказувала, як їй усе це насточортіло:

– Грибок у квартирі. Настінний грибок.

– У мене нема жодних підстав так думати, – відповів Харрі.

– Із грибком так завжди. Він рідко коли дає такі підстави, – чоловік почухав скроню й хитнувся на підборах.

– Але? – заохотив його Харрі.

- Але він там є.

- А чому ви так вважаєте?

- У ваших сусідів грибок є.

- Ах, он воно що! Ви гадаєте, він поширився до мене?

- Настінний грибок не поширюється. Хатній - так.

- Ну і?...

- У вентиляції вашого будинку, яка йде уздовж стін, де є дефект конструкції. Через це розростається настінний грибок. Можна мені поглянути на вашу кухню?

Харрі відсторонився. Чоловік попрямував на кухню, де негайно приклав до стіни оранжевий прилад, схожий на фен для волосся. Той двічі пискнув.

- Вимірювач вологості, - пояснив чоловік і подивився на подобу індикатора. - Я так і думав. Ви впевнені, що не бачили нічого незвичайного? Не відчували жодних незвичних запахів?

Харрі стелав плечима.

- Плечима як на старому хлібі? - допитувався той. - Запах гниття?

Харрі похитав головою.

- Може, у вас болять очі? - наполягав чоловік. - Відчуваєте часом утому? Голова болить?

- Авжеж, - знизав плечима Харрі. - Скільки себе пам'ятаю.

- Тобто весь час, поки тут живете?

- Ну... мабуть. Послухайте...

Але чоловік не слухав. Він вихопив з-за ременя ніж. Сильний удар - і пролунав стогін: це лезо ковзнуло між листами гіпсокартону під шпалерами. Чоловік висмикнув ніж, вставив знов і виколупав невеликий шматочок розкришеного гіпсу, залишивши в стіні чорну дірку. Потім вийняв маленький, розміром із авторучку, ліхтарик і посвітив у дірку. Між товстезними скельцями його окулярів пролягла глибока зморшка. Він наблизив до дірки ніс і потягнув повітря.

- Ну точно, - сумно констатував він. - Добридень вам.

- Добридень кому? - перепитав Харрі і підійшов ближче.

- Аспергілус, - відповів чоловік, - родина настінних грибків. Їх триста-чотириста видів, і визначити, який саме, досить важко. Вони розповзаються тонким шаром за цими міцними панелями. Але запах такий, що помилки не може бути.

– І що, це погано? – Харрі зробив спробу згадати, скільки у нього залишилося на банківському рахунку після того, як він разом із батьком оплатив поїздку Сестреняти до Іспанії. (Його сестра казала про себе, що у неї «легкий натяк на синдром Дауна».)

– Ну, це не хатній грибок, так що будинок, звісно, не рухне, – так само незмигтно пояснив чоловік. – А от ви можете постраждати.

– Себто?

– Він на вас впливає. Дихаючи одним повітрям із грибком, можна й захворіти. Ви можете не звертати уваги на симптоми роками, і оточуючі вважатимуть вас просто іпохондриком, адже грибок виявити складно, а решта мешканців при цьому абсолютно здорові, оскільки він проїдає гіпсокартон та шпалери доволі нерівномірно.

– Угу. Що ви пропонуєте?

– Покінчити з цією поганню, звісно.

– І скільки мені це коштуватиме?

– Витрати сплачуються зі страховки будинку, так що вам це не коштуватиме ані крони. Усе, що мені потрібно, – мати доступ до квартири протягом кількох наступних днів.

Харрі знайшов у кухонній шафі комплект ключів і простягнув чоловікові.

– Вони будуть тільки у мене, – запевнив той. – Мало чого. Адже усіляке буває.

– Невже? – сумно посміхнувся Харрі й подивився у вікно.

– Що?

– Та нічого, – заспокоїв його Харрі. – Тут усе одно нічого красти. Мені час іти.

Низьке ранкове сонце сяяло у всіх вікнах Поліцейського управління Осло, яке вже ось майже тридцять років розташовувалося на вершині одного з пагорбів, що тягнуться від Грьонланна до Тьойенна. Звідси поліцейським – хоча вголос про це намагалися не говорити – було недалеко ходити до найкриміногенніших районів, заселених здебільшого емігрантами. Та й Брейн, столична в'язниця, знаходилася зовсім поруч. Будівлю управління оточував газон з бурою тьмяною травою, кленами та липами, які за ніч вкрилися тонким шаром сіруватого снігу, що ніби намагався замаскувати непрезентабельність поліцейського пейзажу.

Харрі пройшов чорним асфальтом до головного входу й опинився у центральному холі, де висіло порцелянове настінне панно роботи Карі Крістенсена – вода, що невпинно струменіла по ньому, нашіптуючи комусь про

свої невідбутні таємниці. Харрі кивнув охоронцю за стійкою, піднявся ліфтом на шостий поверх, до відділу вбивств. Півроку тому йому виділили у червоній зоні власний кабінет, але він звично продовжував заглядати до того, який ділив раніше з Джеком Халворсеном, – тісного та без вікон. Тепер там сидів Магнус Скарре. А Джек Халворсен лежав у сирій землі на цвинтарі Вестре-Акера. Батьки спочатку хотіли його поховати у рідному місті, на півночі країни, оскільки Джек та Беата Льонн – шеф криміналістичного відділу – не були одружені і навіть не жили разом. Але потім, дізнавшись, що Беата вагітна й до літа має народити від Джека дитину, погодилися поховати його в Осло.

Харрі увійшов до нового кабінету, який – він точно знав – назавжди залишиться для нього новим. Це приблизно як домашній стадіон футбольного клубу «Барселона», який уже п'ятдесят років каталонською називається «Камп ноу» – «Новий стадіон». Харрі вмотивувався в кріслі і ввімкнув радіо, привітавшись кивком із фотографіями, які стояли на полиці, прихилений до стіни, а коли-небудь – коли він нарешті не забуде купити шурупи – висітимуть на стіні. Й Елен Єльтен, і Джек Халворсен, і Б'ярне Мьоллер. Так вони й стояли – у хронологічному порядку. Dead Polismen's Society – товариство мертвих поліцейських.

По радіо норвезькі політики та політологи висловлювалися щодо американських президентських виборів. Харрі пізнав голос Арве Стьопа, власника ліберальної газети «Ліберал», відомого як найспритніший, нахабний та меткий «володар дум» у країні. Харрі зробив голосніше і взяв зі столу наручники фірми «Пірлес». Уміння блискавично застібати наручники, відточеного на ніжці стола, що неабияк розкошлатилася від подібних вправ, він навчився під час стажування на курсах ФБР у Чикаго й відшліфував його до довершеності самотніми вечорами у паскудній кімнатці у Кабрині-Грін під сусідський лемент сварки та з «Джимом Бімом» як єдиним співрозмовником. Мета полягала в тому, щоб накинути відкриті наручники на зап'ясток арештанта та миттєво їх замкнути. Точність рухів та правильний розподіл сил дозволяли одним простим порухом руки міцно прикувати до себе арештанта ще до того, як він оговтається. Самому Харрі ще ніколи не доводилося застосовувати цей прийом, і лише якось, коли брали серійного вбивцю, ним скористався хлопець, якому він його показав. Наручник замкнувся на ніжці стола, а голос по радіо продзижчав:

– Як ви думаєте, Арве Стьоппе, на чому базується скептичне ставлення норвежців до Джорджа Буша?

– На тому, що ми – надто розбещена країна, яка ніколи, по суті, не вв'язувалася в жодні війни, надаючи перевагу варіанту, щоб за нас воювали інші: Англія, Радянський Союз та США. Отож ми з часів наполеонівських війн ховаємося за спину «старших братів». Норвегія буде своєю безпеку на тому, що коли їй не з медом, відповідальність на себе бере хтось інший. І триває це вже так давно, що ми втратили відчуття реальності й свято віримо: довкола живуть лише ті, хто бажає нам – найбагатшій країні світу – виключно добра. Норвегія нагадує балакучу тупу блондинку, що вийшла прогулятися задвірками Бронкса, а тепер обурюється, що її охоронці так жорстоко поведуться з тими, хто на неї напав.

Харрі набрав телефон Ракелі, єдиний, окрім номера Сестреняти, який він точно пам'ятав. Коли він був молодий та недосвідчений, то думав, що погана пам'ять – то вада для слідчого. Тепер він точно знав, що так воно і є.

– А під охоронцями маються на увазі США та президент Буш? – запитав ведучий програми.

– Так. Ліндон Джонсон якось сказав, що в США не було вибору – ставати ним чи ні, враховуючи, що більше ніхто не зохотівся. Наш охоронець – хлопець із нових християн з едіповим комплексом та проблемами з алкоголем, досить обмежений інтелектуально та морально, щоб чесно нести військову службу. Одне слово, той самий хлопець, якого, на нашу радість, і обрали собі за президента американці.

– Я так розумію, це іронія?

– Узагалі-то ні. Такому слабкому президентові будуть потрібні радники, а в Білому домі вони, повірте, найкращі. Якщо хтось, надивившись цей нісенітний телесеріал про Овальний кабінет, подумає, що у демократів якась монополія на розумних людей, то при знайомстві з крайнім правим крилом республіканців він з подивом виявить уми просто найвеличніші. Безпека Норвегії – у надійних руках.

– Подружка моєї подружки спала з тобою, – пролунав у слухавці голос Ракелі.

– Он як? – здивувався Харрі.

– Не з тобою, – пояснила Ракель. – Це я Стюпу кажу.

– Пардон. – Харрі притишив радіо.

– У Тронхеймі після лекції він запросив її до свого номера. Вона погодилася, але попередила, що у неї видалена одна грудь. Він сказав, що йому треба подумати, і поплентав до бару. Згодом повернувся і таки повів її з собою.

– Гм. Сподіваюсь, його очікування виправдалися.

– Очікування ніколи не виправдовуються.

– Авжеж, – відповів Харрі, намагаючись второпати, що ж вона мала на увазі.

– А які плани на сьогоднішній вечір? – запитала Ракель.

– О восьмій у «Палас-грилі». Але там якась дурня: не можна замовити столик заздалегідь. Що вони цим хочуть сказати?

– Гадаю, особливий шик.

Вони домовилися зустрітися в барі неподалік. Повісивши слухавку, Харрі замислився. Судячи з голосу, Ракель йому зраділа. Або просто була в гуморі. Мала настрій його побачити. Він намагався зрозуміти: а чи сам він радий за неї? Чи радий він, що жінка, яку він так кохав, тепер щаслива з

іншим чоловіком? Свого часу був шанс і в нього. І він його втратив. Так чому не радіти з того, що в неї все так добре склалося, чому нарешті не відкинути думок про те, що в них усе могло піти інакше, і не почати жити своїм життям? Гаразд, щось таке вже треба зробити.

Ранкова нарада скінчилася швидко. Гуннар Хаген – комісар, начальник відділу вбивств – розповідав про поточні справи. А оскільки жодних нових справ не було, то ані співробітників, ані присутніх на нараді журналістів зацікавити йому не вдалося. Щоправда, Томас Хелле з відділу розшуку зниклих безвісти доповів про розслідування у справі жінки, яка рік тому зникла з власного будинку. Жодних ознак насильства, жодних слідів злочинця, жодних слідів її самої. Вона була домогосподаркою, востаннє її бачили у дитячому садку, куди вона привела сина та дочку. В чоловіка та усіх знайомих були алібі, вже перевірені. Хелле порадили проконсультуватися у цій справі у відділі вбивств.

Магнус Скарре передав усім вітання від Столе Еуне – штатного психолога, якого він учора провідував в Уллевольській лікарні. Харрі відчув укол совісті. Столе Еуне був не тільки колегою по роботі, але й його особистим помічником у боротьбі з алкоголем, а також найближчим та вірним другом. Еуне госпіталізували із незрозумілим діагнозом уже більше як тиждень, а Харрі не вдалося перемогти свою неприязнь до лікарні. «У середу обов'язково, – пообіцяв собі Харрі. – Або в четвер».

– У нас новий співробітник, – повідомив Гуннар Хаген. – Катрина Братт.

У першому ряду підвелася молода жінка. Ти диви, справжня красуня! І навіть не намагається сподобатися, подумав Харрі. Тонке темне волосся безживно звисало обабіч обличчя – з тонкими рисами, бліде, серйозне, майже втомлене, – таке Харрі бачив у записних красунь, які настільки звикли, що їх весь час розглядають, що втратили до цього усілякий інтерес. Катрина Братт була одягнена в синій костюм, що підкреслював її жіночність, але цупкі чорні колготи та прості зручні черевики безпомилково свідчили: грати на цьому вона не збирається. Вона стояла й ковзала поглядом по присутніх, наче навмисно підвелася, щоб роздивитися їх, а не для того, щоб себе показати. Харрі готовий був заприсягтися, що вона старанно продумала й костюм, і весь цей маленький спектакль, який влаштувала свого першого робочого дня в Поліцейському управлінні.

– Катрина чотири роки пропрацювала у відділі моралі управління поліції Бергена, а також якийсь час у відділі вбивств, – продовжував Хаген, поглядаючи на аркуш, вочевидь характеристику. – Закінчила юридичний факультет Бергенського університету у тисяча дев'ятсот дев'яносто дев'ятому році, потім поліцейську академію, ну а тепер, значить, працюватиме тут. Дітей поки що нема, однак заміжня.

Катрина Братт ледь помітно звела тонку брову. Мабуть, Хаген це відчув чи здогадався, що остання фраза була зайвою, отож додав:

– Якщо комусь цікаво, звісно...

Запала багатозначна пауза, яка переконала Хагена в тому, що він наламавав дров. Він затнувся, крякнув, а потім перейшов на інше: хто ще не записався на різдвяний обід, має встигнути зробити це до середи.

Коли зачовгали стільці, Харрі вже був у коридорі. Його зупинив голос:

– А я ваша.

Харрі повернувся, зустрів погляд Катрини Братт і прийшов у захват: якою красунею вона може бути, коли захоче!

– Або ви мій, – посміхнулася вона, показавши ряд рівних зубів, але очі її залишалися серйозними. – Це як подивитися.

У неї була правильна бергенська вимова з незначним акцентом, який наштотхнув Харрі на думку, що родом вона з Фани або Калфарета, або іншого солідного місця.

Він рушив далі, Катрина поспішно йшла поруч.

– Таке враження, що комісар вас ні про що не попередив, – промовила вона, перебільшено акцентуючи на званні Гуннара Хагена. – Але саме ви маєте протягом наступних днів допомогти мені огледітися та ввести в курс справ. Аж доки я не зможу працювати самостійно. Як уважаєте, впораєтеся?

Харрі змусив себе посміхнутися. Катрина йому подобалася, але він був готовий будь-якої миті змінити свою думку. Він узагалі ніколи не забирав у людини шансу потрапити до чорного списку.

– Не знаю. – Харрі зупинився біля кавового автомата. – Тож давайте почнемо.

– Я не п'ю кави.

– Неважливо. Кава – це звичайна річ. Як і майже все тут у нас. Що ви думаєте про зниклу жінку?

Харрі натиснув кнопку з написом «Американо», яка в цьому разі означала звичайнісіньку норвезьку розчинну каву.

– Себто? – запитала Братт.

– Як гадаєте, вона жива? – Харрі намагався промовити це найзвичайнісіньким тоном, щоб вона не здогадалася, що він її перевіряє.

– Думаєте, я дурна? – відповіла вона питанням на питання і з неприхованою огидою подивилася, як автомат з хрипом випльовує до білого пластикового стаканчика чорну рідину. – Можливо, ви не чули, як комісар сказав, що я чотири роки пропрацювала у відділі моралі?

Харрі хмикнув і уточнив:

– Отже, мертва?

- Мертвіше не буває, - підтвердила Катрина Братт.

Харрі підніс до рота стаканчик. Можливо, сьогодні у нього з'явилася колега, яку він зможе поважати.

Увечері, коли Харрі йшов додому, снігу на вулицях уже не було, а маленькі сніжинки, які легко кружляли у повітрі, вологий асфальт злизував, щойно вони його торкалися. Дійшовши до свого улюбленого музичного магазинчика, Харрі ввійшов і швидко купив останній запис Ніла Янга, ніби хвилювався, що він зіпсується.

Опинившись у квартирі, він відчув: щось не так. Незнайомий звук? Чи, можливо, запах? На порозі кухні він застиг, наче прикипів. Стіни не було. Там, де ще сьогодні вранці світлі у квіточки шпалери прикривали гіпсокартон, він побачив цегляну стіну іржавого кольору, сірий бетон та брудно-жовтий дерев'яний каркас із дірками від цвяхів. На підлозі стояв ящик з інструментами фахівця з грибків, а на кухонному столі лежала записка, де той повідомляв, що повернеться завтра вранці.

Харрі пройшов до вітальні, вставив диск Ніла Янга в програвач, за чверть години він видався йому огидним, тож вирішив послухати Райана Адамса. Думка про чарку виникла нізвідки. Харрі прикрив очі і втупився у миготливу криваво-чорну порожнечу. Він знову згадав про лист. Перший сніг. Тувумба.

Телефонний дзвінок розірвав пісню Райана Адамса «Shakedown On 9th Street» надвое.

Жіночий голос відрекомендувався - це Уда. Вона повідомила, що телефонує з редакції програми «Боссе», та подякувала за співпрацю. Її саму Харрі не пригадав, однак пригадав передачу. Це було навесні, його попросили взяти участь у розмові про серійних убивць, оскільки він був єдиним поліцейським у Норвегії, який вивчав цю тему не десь, а у ФБР, до того ж сам полював на справжнього серійного вбивцю. І в Харрі вистачило дурості погодитися. Себе він спробував переконати в тому, що погодився виступити в передачі, щоб сказати дещо важливе - він таки професіонал, - а зовсім не для того, щоб побачити свою фізіономію у найпопулярнішому ток-шоу країни. Згодом, звісно, він уже не був аж так упевнений у мотивах, що ним керували. Проте це ще не найгірше. Найгірше те, що перед зйомками Харрі вирішив пропустити чарчину. Він твердо пам'ятав, що чарка була одна, однак на екрані Харрі виглядав так, наче їх було десь аж п'ять. Артикулював він пристойно - на це він був здатен у будь-якому стані, але погляд його затуманювався, він плів якісь банальності, а до висновків перейти так і не зумів, тому ведучий, врешті-решт, запросив до студії наступного гостя - новоспеченого чемпіона Європи з ікебани. Харрі жодного слова не промовив з приводу появи чемпіона, але з усього його вигляду було зрозуміло, що він думає про усі ці квіткові витребеньки. А коли ведучий запитав Харрі, як слідчі ставляться до норвезької школи квітового декору, він відповів, що вінки на норвезьких могилах завжди відповідають найвищому європейському рівню. Ймовірно, саме стиль Харрі - така собі зневажливість людини трохи під мухою - викликав сміх публіки в студії, а після передачі - схвальні поплескування по плечу від знімальної групи. Він «запалює» - так вони йому сказали. Після передачі з невеликою компанією телевізійників Харрі посидів

у Будинку мистецтв, де його напоїли так, що наступного дня, коли він прокинувся, тіло кожною клітинкою кричало й вимагало додати. Була субота, отож він продовжував квасити аж до недільного вечора, поки не опинився в ресторані «Шрьодер», де волав, щоб йому принесли пива. Незабаром світло в залі замиготіло, а Рита, офіціантка, підійшла до нього й сказала: якщо він негайно не забереться геть, його сюди знову й на поріг не пустять. Але то був останній зрив, із самого квітня у нього в роті не було жодної краплі.

А тепер, виходить, вони знову захотіли його побачити на екрані?

Дівчина пояснила, що тема передачі – тероризм в арабських країнах та ставлення до цієї машини смерті освічених представників середнього класу.

– Ні, – відрізав Харрі.

– Але ми так хотіли бачити саме вас, ви такий... такий рок-н-рольний!

У голосі дівчини виразно чулося захоплення, він аж засумнівався: а раптом воно справжнє? І тут він її згадав. Вона була з ним там, у Будинку мистецтв, того вечора. Вона була вродлива й свіжа, наче джерельна вода, і розмовляла, як розмовляють молоді та як лопотить джерельна вода. Вона дивилася на нього з апетитом звіряти, яке хоче щось екзотичне скуштувати, але йому боязко.

– Зателефонуйте комусь іншому, – відмовився Харрі, поклав слухавку та, прикривши очі, став слухати, як Райан Адамс запитує: «Oh, baby, why do I miss you like I do?».

Сидячи на кухонному диванчику, хлопчик знизу вгору подивився на батька, який стояв поруч. Відсвіт білого снігу, що засипав двір, вилискував на його лисому, туго обтягнутому шкірою черепі. Мама казала, що у батька така велика голова, бо він – «великий мозок». А коли хлопчик запитав, чому «він мозок», а не «в нього мозок», вона посміхнулася, погладила його по голові й відповіла, що у професорів фізики тільки так і буває.

«Мозок» щойно вимив картоплини під краном та запхав їх прямо до каструлі.

– Тату, а ти картоплю почистив? Мама зазвичай...

– Твої мамі зараз нема, Юнасе. Так що вчинимо по-моєму.

Він не підвищив голос, але Юнас все одно відчув роздратування й весь зіщулювся. Він ніколи не розумів, чому батько сердиться. А часто навіть не помічав, що той уже розсердився. Хлопчик розумів, що справи кепські, лише коли мама особливо стискувала губи, і це дратувало батька ще сильніше. Хоч би швидше вона прийшла.

– Крайні тарілки, тату!

Батько щосили хряснув дверцятами шафи, і Юнас відразу прикусив губу, але батькове обличчя вже наблизилося й очі зіщулилися за тонкими скельцями прямокутних окулярів.

– Не «крайні» це називається, а «ті, що стоять скраю». Скільки разів я тобі казав?

– А мама...

– Мама каже неправильно. У тій частині Осло і в тій родині, в якій вона народилася, на норвезьку не звертають уваги.

З рота в батька тхнуло солоними гнилими водоростями.

До будинку хтось увійшов.

– Привіт! – долинуло з передпокою.

Юнас хотів було побігти мамі назустріч, але батько утримав його за плече й показав на ще не накритий стіл.

– Які ж ви молодці!

Вона стояла в дверях у нього за спиною, і Юнас вгадував у її захеканому голосі усмішку. Він узявся квапливо розставляти чашки та розкладати прибори.

– А якого чудового величезного сніговика ви виліпили!

Юнас запитливо повернувся до матері, яка розстібала пальто. Яка ж вона гарна. Смаглява, темноволоса, як і він сам. З ніжним-ніжним виразом очей. Майже завжди. Майже. Тепер вона вже не така струнка, як на весільних фотографіях, але, коли недавно вони їздили відпочивати в село, він бачив, як чоловіки на неї задивлялися.

– Ніякого сніговика ми не ліпили, – сказав Юнас.

– Хіба? – наморщила чоло мама, розмотуючи довгий плетений рожевий шарф, який він подарував їй на Різдво.

Батько підійшов до вікна:

– Мабуть, сусідські діти.

Юнас виліз на стілець і визирнув на вулицю. А там, посеред газону, прямо навпроти їхнього будинку, і справді стояв незграбний сніговик. Очі та рот викладені камінцями, а ніс – із моркви. Капелюха та шарфа в нього не було, та й рука була всього одна – тонка гілочка, висмикнута, як здогадався Юнас, із парканчика. І ще щось було не так: сніговик стояв неправильно. Юнас відчував: сніговика треба було поставити обличчям до дороги, до відкритого простору.

– А чому... – почав було він, але батько його перебив:

– Я з ними поговорю.

– Навіщо? – запитала мама з передпокою. Схоже, вона розстібала блискавку на високих шкіряних чоботах. – Це нічого не дасть.

– Я не хочу, щоб мою ділянкою хтось вештався. От повернуся й поговорю.

Мати у передпокої зітхнула:

– А коли ти повернешся, любий?

– Завтра.

– О котрій годині?

– Це що? Допит? – Батько промовив це із робленим спокоем, і Юнас зіщулювся.

– Мені б хотілося, щоб обід був готовий до твого повернення, – озвалася мати.

Вона увійшла до кухні, зазирнула в каструлю й зробила вогонь сильніше.

– До чого ці клопоти? – буркнув батько, відвернувшись до стосу газет, що лежав на диванчику. – Повернуся, і приготуєш.

– Ну, добре. – Мати підійшла до батька й обійняла його зі спини. – Невже тобі дійсно треба до Бергена проти ночі?

– Лекцію я читаю о восьмій ранку, – пояснив батько. – Година піде лиш на те, щоб дістатися від літака до університету. Не хочу навіть думати, щоб летіти першим рейсом.

Юнас помітив, як розслабилися м'язи в батька на шиї – мама знову добрала правильні слова.

– А чому сніговик дивиться на наш будинок? – запитав Юнас.

– Іди помий руки, – наказала мати.

Їли в тиші, що переривалася короткими питаннями матері про справи в школі та розпливчастими відповідями Юнаса. От пощастило, що батько не взявся за свої нестерпні розпитування про те, що вони сьогодні проходили (чи ще не проходили) у «цій убогій школі»! Ще гірше було б, якби батьки влаштували Юнасу перехресний допит про те, з ким із хлопців він грав, хто їхні батьки та звідки вони родом. Юнас, на батькове роздратування, ніколи не міг дати на такі питання задовільних відповідей.

Улігшись у ліжку, Юнас слухав, як унизу батько прощається з матір'ю, як грюкають двері та від'їжджає машина. Вони знову залишилися самі. Мати ввімкнула телевізор. Хлопчик згадав, як вона намагалася дізнатися від нього, чому він більше не запрошує до себе друзів. Юнас не знав, що відповісти: адже йому не хотілося, щоб вона почала себе ненавидіти. Натомість він зараз лежав і ненавидів себе самого. Юнас ненароком вкусив

себе за шоку, так що біль вистрелив йому у вуха, й втупився у стелю, прислухаючись до «музики вітру» – дзвінких металевих трубок. Він встав, почовгав до вікна й визирнув надвір.

Сніг у дворі відбивав достатньо світла, щоб він міг розгледіти сніговика, який стояв унизу. Самотній такий. Треба йому змайстрячити шапку й шарф. І може, навіть мітлу. Цієї миті місяць вийшов з-за хмар. Світло впало на темний двір. І на очі сніговика. Юнас затамував подих і... позадкував. Очі з гравію слабо зблиснули. І подивилися вони не кудись у двір. Вони втупилися вгору. Просто на нього. Юнас зашторив вікно і забрався в ліжко.

Розділ 3

День перший. Кошеніль

Харрі сидів біля стійки в «Палас-грилі» й читав люб'язні висловлювання плаката, в якому гостей бару просили не вимагати випивку наборг, не стріляти в піаніста та взагалі «Be Good Or Be Gone». Вечір був ще ранній, відвідувачів мало. Двое дівчат за столиком теревенили кожна у свій мобільний, а двое хлопців грали в дартс, демонструючи чудову техніку щодо стійки та кидка, але кепські результати. Доллі Партон, диск котрої, як зрозумів Харрі, залишив якийсь любитель старого доброго кантрі, тугнявила в динаміках із притаманним їй сильним південним акцентом. Харрі поглянув на годинник і сказав сам собі: вона, себто Ракель Фауке, з'явиться в дверях рівно сім хвилин на дев'яту. Він упізнав особливе дряпливе відчуття, що напосідалося щоразу перед зустріччю з нею. Він виснував, що це умовний рефлекс, залишкова реакція, як у собаки Павлова, який починає стікати слиною, почувши звук дзвоника, що передуює появі їжі, навіть коли самої їжі й сліду немає. А сьогодні ввечері їжі не буде, тобто буде тільки просто їжа. Вони повечеряють та люб'язно поспілкуються, потеревенять про своє теперішнє життя. І про Олега – сина Ракелі від колишнього чоловіка, росіянина, з яким вона познайомилася, коли працювала в норвезькому посольстві в Москві. Хлопчик був дуже сором'язливий, мовчазний, але Харрі вдавалося з кожною зустріччю заприятелювати з ним усе міцніше; стосунки в них були навіть ближчі та довірливіші, ніж у самого Харрі з власним батьком. Отож, коли Ракель нарешті пішла від нього, він не знав, яка втрата більша. Тепер він зрозумів, яка. Адже було рівно сім хвилин на дев'яту, і вона справді стояла в дверях: прямі високі плечі, які він колись обіймав, вилиці, обтягнуті саяливою шкірою, до них він колись притулявся. Він сподівався, що вона не здаватиметься такою гарною. А ще – щасливою. Вона підійшла до нього, і їхні шоки торкнулися. Йому вкотре запекла думка, що він втратив її.

– Що ти так дивишся? – запитала вона, розстібаючи пальто.

– Сама знаєш, – хрипко відповів він і дорікнув собі за те, що дозволив їй відчути, як у нього перехопило горло.

Вона голосно розсміялася, і цей сміх подіяв на нього, як перша склянка «Джима Біма»: Харрі зігрівся і розслабився.

- Не треба, - сказала вона.

Він чудово розумів, що означає її «не треба»: «Не треба, не мучся, нічого не вийде». Вона промовила це тихо, ледь чутно, але все одно його обпекло, наче ляпасом.

- Ти схуд, - сказала вона.

- Усі так кажуть.

- Як щодо столика?

- Метрдотель нас покличе.

Вона сіла за стійку поруч і замовила аперитив - як зазвичай, кампарі. Харрі колись називав її Кошеніль - так називається натуральний пігмент, який надає цьому пряному солодкому напою особливої барви. Вона й в одязі надавала перевагу червоним тонам. Сама Ракель пояснювала, що це забарвлення має відлякувати, - як у тварин, що в такий спосіб дають зрозуміти, щоб трималися подалі.

Харрі замовив ще одну колу.

- Чому ти схуд? - поцікавилася вона.

- Грибок.

- Що?

- Ну, йому ж треба харчуватися. Мізками, очима, легенями. Свідомістю. Висмоктує колір обличчя та пам'ять. Грибок росте, я зникаю. Він стає мною, а я - ним.

- Що ти верзеш? - перебила вона відразливо, але в очах Харрі розгледів посмішку.

Вона любила, коли він що-небудь розповідав, навіть коли плів відверту базгранину. Він пояснив про грибок у квартирі.

- А як у тебе справи?

- Чудово. У мене все гаразд, у Олега - теж. Ось тільки за тобою сумує.

- Так і сказав?

- Ти знаєш це і без його слів, Харрі. Міг би обійтися з ним і більш м'яко.

- Я? - Харрі здивовано витріщився на неї. - Це був не мій вибір.

- Та невже? - Ракель узяла зі стійки келих. - Те, що ми не разом, - зовсім не означає, що ви з Олегом повинні більше не зустрічатися. Ваша дружба важлива для вас обох. Прив'язаності вам даються так важко, що було б непогано цінувати те, що вже є.

Харрі сьорбнув свою колу:

– А як у Олега з твоім?

– Його звати Матіас. – Ракель зітхнула. – Вони намагаються налагодити стосунки, але вони такі... різні. Матіас намагається іти назустріч, але Олежик усе ускладнює.

Харрі відчув солодкий укол умиротворення.

– До того ж Матіас багато працює.

– А я вважав, що тобі не подобається, коли мужик працює, – промовив Харрі й одразу пошкодував про сказане.

Але Ракель не розсердилася, вона сумно зітхнула:

– Річ не в тому, що ти працював, Харрі, а у твоїй одержимості. Ти сам і є робота, й спонукає тебе не кохання, не відповідальність. А солідарність. Жодних особистих прагнень, ось у чому річ. У твоїй душі тільки жага помсти. А це неправильно, Харрі, так не мусить бути. Ти сам знаєш, як воно сталося.

«Атож, – подумав Харрі, – і до твого будинку я заніс заразу».

Він кашлянув і поцікавився:

– Ну а твій... він хоч займається правильними речами?

– Матіас тепер уночі чергує у відділенні швидкої допомоги. Добровільно. А вдень читає лекції в Інституті анатомії.

– А ще він, звісно, донор та член неурядової організації «Міжнародна амністія»?

– Друга група з негативним резусом – це неабияка рідкість, Харрі. Щодо «Амністії» – ти сам її підтримуєш, я ж знаю.

Вона помішала оранжевою соломинкою у майже повній склянці, червона рідина загойдалася навколо кубиків льоду. Кошеніль.

– Харрі... – почала вона.

Щось у її голосі змусило його напружитися.

– Ми з Матіасом хочемо з'їхатися. Після Різдва.

– Так швидко? – Харрі провів язиком по пересохлому піднебінню, намагаючись здобути хоча б краплю вологи. – Ви ж знайомі менше року.

– Півтора. А до літа ми плануємо одружитися.

Магнус Скарре уважно дивився на воду, що стікала йому на руки й зникала в потоках дощу. Ні. Ніщо не зникає, просто переноситься до іншого місця. Як і ті люди, про яких він збирає інформацію протягом останніх тижнів. Про це його попросив Харрі. Харрі сказав, що там можна щось нарити. І що доповідь Магнуса йому потрібна до свят. А це означало, що Магнусу доведеться працювати понадурочно. Сам він чудово знав, що Харрі доручив йому цю справу, щоб він не розслаблявся під час святкувань. Хлопці з відділу розшуку зниклих безвісти відмовилися длубатися в старих справах: у них і нових по горло.

Повертаючись до свого кабінету порожнім коридором, Магнус помітив, що його двері прочинені. Він твердо пам'ятав, що замкнув їх, між тим уже було за дев'яту – навіть охоронці давно розійшлися. Два роки тому у них сталася низка крадіжок з кабінетів. Магнус різко смикнув двері.

Посеред кабінету стояла Катрина Братт. Вона обернулася до нього, підвівши брову, наче це був її кабінет і йому слід було постукати, перед тим як увійти. А потім знову повернулася спиною.

– Я просто хотіла подивитися, – сказала вона, обводячи поглядом стіни.

– На що? – Скарре озирнувся довкола. Кабінет був такий, як і всі інші, тільки без вікна.

– Це ж був його кабінет. Так?

– Кого ви маєте на увазі? – насупився Скарре.

– Холе. Упродовж років це був його кабінет. Зокрема й тоді, коли він розслідував серійні вбивства в Австралії. Так?

– Начебто, – знизав плечима Скарре. – То й що?

Катрина Братт провела долонею по столу:

– А чому він переїхав?

Магнус обійшов стіл і всівся в крісло.

– Тут нема вікна. До того ж його підвищили.

– А ділив він кабінет спочатку з Елен Єльтен, потім із Джеком Халворсеном, – сказала Катрина Братт. – І обох убили.

Магнус Скарре заклав руки за голову. А ця новенька – нічого собі. На клас, а то й на два вища за нього буде. Він готовий був битися об заклад, що чоловік у неї – велике цабе, та й грошенята водяться. Костюмчик, схоже, дорогий... Але якщо пильніше придивитися, видно: щось не так. Наче в її вроді була якась вада, тільки от зразу не вгадаєш, у чому вона полягає.

– Як ви вважаєте, може, він чув їхні голоси, тому і змінив кабінет? – запитала Братт, вивчаючи карту Норвегії на стіні.

Скарре обвів поглядом населені пункти Естланна, звідки за останню чверть сторіччя, починаючи з 1980 року, зникали люди. Посміхнувся, але не відповів. Талія у неї тонка, спина пряма... Він знав, що вона відчуває, як він її роздивляється.

– А як узагалі... – не почувши відповіді, продовжила вона.

– Чому ви цим цікавитесь?

– Новим шефом завжди цікавляться.

Тут вона мала рацію. Ось тільки він сам ніколи про Харрі Холе не думав як про начальника. Той, звісно, давав їм якісь завдання та очолював розслідування, але єдине, чого він, власне, вимагав від співробітників, – не йти зі служби раніше за нього.

– Вам, мабуть, відомо, що за ним тягнеться кепська слава, – обережно почав Скарре.

Вона знизала плечима:

– Якщо ви про пияцтво – я чула. І що він писав доповідні на колег. Що дехто з начальників мріє, аби його потурили, але попередній комісар прикрив його своєю могутньою спиною.

– Його звали Б'ярне Мьоллер, – зауважив Скарре і подивився на карту, де колом було обведено Берген. Саме там востаннє бачили Мьоллера. Перед самісіньким зникненням.

– Ще я чула, що місцевим співробітникам не дуже подобається, що телебачення зробило з нього мало не зірку.

Скарре закусив нижню губу.

– Він з біса вправний слідчий. Це для мене головне.

– А вам він подобається? – Братт, нарешті, обернулася і втупилася поглядом упритул.

Скарре посміхнувся:

– Подобається – не подобається, це таке... – Він відсунувся разом із кріслом, поклавши ноги на стіл, потягнувся, спроквола позіхнув. – А чого ви засиділися так допізна?

Це була лише спроба змінити тему. Врешті-решт, вона нижче від нього за рангом, до того ж іще й новачок.

Катрина Братт у відповідь тільки посміхнулася, наче він сказав щось кумедне, вийшла в двері, та й квит.

Пішла. От і добре. Скарре вилаявся, сів зручніше і ввімкнув комп'ютер.

Харрі прокинувся й деякий час лежав на спині, видивляючись у стелю. Скільки він спав? Повернувся до тумбочки, поглянув на будильник. За чверть четверта. Вечеря була суцільною мукою. Він дивився на губи Ракелі, а вона говорила, пила вино, їла м'ясо та роз'ятрювала його розповідями про те, що вони з Матіасом думають провести рік або два в Ботсвані, де уряд оголосив війну СНІДу, що там не вистачає лікарів. Вона запитала, чи зустрів він когось. Він сказав: атож, зустрів. Друзів дитинства: Ейстейна та Валянка. Перший був алкоголіком, таксистом та комп'ютерним фанатом. Другий – алкоголіком та гравцем, який напевне став би чемпіоном світу з покеру, коли б тільки вмів утримувати спокійний вираз обличчя так само добре, як умів читати по обличчях своїх суперників. Харрі завів було історію про великий програш Валянка у Лас-Вегасі, але згадав, що розповідав її раніше. До того ж усе це було не так. Ні з ким він не зустрічався.

На сусідньому столику офіціант розливав по бокалах якусь випивку, і на мить Харрі охопило шалене бажання вирвати в нього ту пляшку і випити навхильці. Однак натомість він погодився супроводжувати Олега на концерт, куди хлопчик благав піти Ракель. «Slipknot». Харрі вирішив не розповідати, на який концерт вона готова відпустити сина. Група з обов'язковим передсмертним хрипом у кожній пісні, із сатанинською символікою та пришвидшеним бас-ритмом навряд чи могла розбудити у комусь сентиментальні почуття. Але зрештою «Slipknot» – хлопці цікаві, не гірші за інших.

Харрі відкинув ковдру, пішов на кухню, відкрив холодну воду й напився з пригорщі. Такої смачної води він ніколи не куштував: вона стікала з його власної долоні, з його власної шкіри. Але тут він раптом виплеснув воду до раковини й втупився у чорну стіну. Що це? Хтось рухається, чи що? Ні, нікого нема, але рух точно є. Неквапний, плавний, наче незрима хвиля тече по водоростях, – струменить вода. Відмерлі нитки грибниці, крихітні – не розгледити – відростки, спори, які при найменшому поруху повітря гойдаються туди-сюди і починають висотувати соки.

У вітальні Харрі ввімкнув радіо. Усе було скінчено: у Білому домі почав свій президентський термін Джордж Буш.

Харрі повернувся до ліжка й натягнув ковдру на голову.

Юнаса розбудив якийсь звук, і він відкинув з обличчя ковдру. Хлопчикові примарилося щось, наче потріскування – так у тиші недільного ранку рипить під підощвами сніг між будинками. Може, це йому наснилося? Він заплющив очі, але спати розхотілося, згадався уривок сну: батько мовчки й нерухомо стоїть перед ним, скельця окулярів блищать так, що очей не видно.

Юнас перелякався: це був справжній жах. Він знову розплющив очі і побачив, що металеві трубки – «музика вітру» – під стелею рухаються. Хлопчик вихопився з ліжка, відчинив двері і вибіг до коридору. Він намагався не дивитися вниз на темні сходи, що вели на перший поверх, зупинився тільки перед дверима до спальні батьків і дуже обережно натиснув на ручку. Тут він згадав, що батько поїхав, а маму вже можна розбудити. Він увійшов до спальні. На підлозі виднівся прямокутник місячного сяйва, що сягав акуратно заправленого ліжка. Стрілки настінного годинника показували

01:11. Юнас на мить заляк від подиву, а потім поквапився повернутися до темних сходів, які чорніли перед ним, як урвище. Жодного звуку.

– Мамо!

Почувши коротку луну власного голосу, він перелякався ще більше. Бо тепер вона теж усе знала. Темрява.

Ніхто не озвався.

Юнас проковтнув слину і став спускатися сходами.

На третій сходинці він відчув під ногами щось мокре. І на сьомій. І на восьмій. Наче хтось пройшовся у мокрому взутті. Або з мокрими ногами.

У вітальні горіло світло, але мами не було. Юнас підійшов до вікна, щоб подивитися, чи не сплять Бендиксени, адже мама інколи ходила туди до Ебби. Але в них усі вікна були темні.

Він дійшов до телефону на кухні, намагаючись не думати про темряву, не пускати досередини, набрав номер маминого мобільного. І – о радість! – почув її м'який голос. Це було лише привітання автовідповідача з побажанням гарного дня та проханням залишити повідомлення.

Але був зовсім не день, була ніч.

У передпокої хлопчик засунув ноги у великі батькові черевики, натягнув просто на піжаму пуховичок і вийшов надвір. Мама казала, що сніг, який випав, розтане до ранку, але зараз на вулиці було все ще холодно, і легкий вітерець шепотів щось у гілках дуба, що ріс біля ганку. До будинку Бендиксенів було не більше ста метрів, до того ж біля їхнього ганку світилися аж два ліхтарі. Вона, певно, там. Про всяк випадок Юнас озирнувся довкола. І тут його погляд упав на сніговика. Той стояв, як і досі, без руху, все так само повернувшись до будинку, купаючись у променях місячного сяйва. Але щось таки змінилося, у того з'явилося щось людське, знайоме. Юнас подивився на будинок Бендиксенів. Треба бігти! Проте він не міг зрушити з місця, стояв, наче прикипів, а крижаний вітер обдував його зусібіч. Хлопчик обережно озирнувся, кинув погляд на сніговика: тільки зараз до нього дійшло, чому сніговик здавався таким знайомим. Тепер на ньому був шарф. Рожевий шарф. Той, що Юнас подарував мамі на Різдво.

Розділ 4

День другий. Зникнення

Під обід сніг у центрі Осло вже розтанув. Але все ще лежав плямами на газонах району Хофф, де проїжджали Харрі Холе та Катрина Братт. По радіо Майкл Стайл співав про передчуття, про те, що все пропало, та про хлопчиків біля колодязя. Виїхавши на тиху вулицю, уздовж якої тяглася

низка котеджів, Харрі показав на білу «тойоту-короллу», припарковану біля огорожі.

– Он машина Скарре. Давайте станемо за нею.

Великий жовтий будинок. Мабуть, завеликий для родини з трьох людей, подумав Харрі, піднімаючись до входу гравійною стежкою. Навколо хлюпало та капало. У дворі стояв трохи перехняблений сніговик, чиї види на майбутнє були явно не райдужними.

Двері відчинив сам Скарре. Харрі нагнувся і як слід роздивився замок.

– Слідів зламу немає, – повідомив Скарре і повів їх до вітальні, де на підлозі спиною до них сидів хлопчик і дивився по телевізору мультики.

З дивана підвелася жінка, простягла Харрі руку й відрекомендувалася:

– Ебба Бендиксен, сусідка. Нічого подібного з Біртою раніше ніколи не траплялося. Принаймні за час нашого знайомства.

– А ви давно знайомі? – запитав Харрі, озираючись довкола.

Напроти телевізора стояли масивні шкіряні меблі та восьмикутний скляний столик. Навколо світлого обіднього стола були розставлені легкі й елегантні сталеві стільці. Саме такі – він знав – подобаються Ракелі. На стіні висіли портрети якихось чоловіч'яг, на вигляд – директорів банку, які значуще поглядали згори вниз. Поруч – абстрактне модерністське полотно, яке встигло вийти з моди, а потім знову стало модним.

– Десять років, – відповіла Бендиксен. – Ми переїхали до будинку на тому боці дороги того року, коли народився Юнас. – І вона кивнула на хлопчика, який продовжував дивитися на якихось комах: ті скакали за вовком, що біг по екрану й час від часу вибухав.

– Отже, це ви сьогодні вночі викликали поліцію?

– Так.

– Хлопчик подзвонив у двері чверть на другу, – втрутився Скарре, дивлячись у свої записи. – Дзвінок до поліції зафіксований о першій тридцять.

– Я з хлопчиком і моїм чоловіком спочатку пошукали її в будинку, – пояснила Бендиксен.

– А де саме ви шукали?

– У підвалі. У ванних кімнатах. У гаражі. Скрізь. Просто дивно, як можна ось так узяти й утекти.

– Утекти?

– Зникнути. Поліцейський, з яким я розмовляла по телефону, попросив нас прихистити Юнаса і сказав, щоб ми обдзвонили знайомих Бі, в яких вона може бути. Ну і почекати до ранку, щоб дізнатися, чи з'явилася вона на роботі.

Він сказав, що у восьми випадках з десяти зникла людина за кілька годин з'являється сама. Ми намагалися зв'язатися з Філіпом...

– Чоловік, – знову втрутився Скарре. – Він був у Бергені, читав лекцію. Професор чогось там...

– Фізики, – посміхнулася Ебба Бендиксен. – Хоча це не важливо: мобільний у нього було вимкнено. А в якому готелі він зупинився, ми не знали.

– З ним зв'язалися рано-вранці, – повідомив Скарре. – Він у Бергені, але незабаром буде тут.

– Слава Богу, – зітхнула Ебба. – Так от, коли ми зателефонували сьогодні вранці до Бірти на роботу, з'ясувалося, що вчасно на роботі вона так і не з'явилася. І тут уже ми знову зателефонували до вас, до поліції.

Скарре кивнув, підтверджуючи її слова. Харрі показав жестом, щоб він продовжував розпитувати Еббу Бендиксен, а сам підійшов до телевізора і сів на підлогу поруч із хлопчиком. На екрані вовк підпалив динамітну шашку і взявся її роздмухувати.

– Привіт, Юнасе, мене звати Харрі. Тобі інші поліцейські вже сказали, що такі пригоди, як ця, майже завжди закінчуються добре? І той, кого шукають, урешті-решт, з'являється сам?

Хлопчик заперечно похитав головою.

– Це точно, – сказав Харрі. – Як гадаєш, де зараз твоя мама?

– Я не знаю, де вона, – знизав плечима хлопчик.

– Звісно, що ти не знаєш, Юнасе. Зараз ніхто з нас цього не знає. Але якщо її нема ані вдома, ані на роботі, то де вона може бути? Яка місцина спадає тобі на думку? Є у вас дача чи щось подібне, куди зазвичай ви їздите відпочивати?

Хлопчик знову похитав головою.

– Може, є якесь особливе місце, куди мама іде, коли їй хочеться побути на самоті?

– Їй не хочеться бути на самоті, – мовив Юнас. – Їй хочеться бути зі мною.

– Тільки з тобою?

Хлопчик обернувся і подивився на Харрі. У Юнаса були карі очі, зовсім як у Олега. І в цих карих очах Харрі побачив страх, на що й слід було очікувати, а ще – провину, – її було несподівано побачити.

– А чому вони зникають? – запитав хлопчик. – Ну, ті, що потім повертаються знов?

Ті самі очі, подумав Харрі, ті самі запитання. Найважливіші.

- З різних причин, - відповів він. - Хтось утомився. Завжди ж знайдеться, від чого втомитися. А хтось просто заховався, щоб побути у тиші та спокої.

У коридорі почулися кроки, і Харрі помітив, як хлопчик весь зіщулився.

Динаміт у вовчій лапі вибухнув, і тієї самої миті двері вітальні позаду них прочинилися.

- Доброго дня, - привітався голос за спиною, різкий та стриманий водночас. - Який стан речей?

Харрі вже озирнувся і встиг кинути оком на чоловіка років п'ятдесяти, який нахилився над журнальним столиком і взяв пульт. Телевізор писнув на знак протесту, і мультик щез до білої крапки.

- Ти пам'ятаєш, що я сказав про перегляд телевізора серед дня, Юнасе? - промовив чоловік скорботним тоном, який давав зрозуміти усім присутнім, що виховання дітей - геть безнадійна справа.

Харрі встав, назвав себе та відрекомендував Магнуса Скарпе і Катрину Братт.

- Філіп Беккер, - промовив чоловік і поправив окуляри, зсунувши їх на перенісся.

Харрі намагався спіймати його погляд, щоб скласти перше враження про ймовірного підозрюваного, але очей за блиском скелець не було видно.

- Я заповзявся обдзвонити всіх, з ким вона могла зв'язатися, але ніхто нічого не знає, - заявив Філіп Беккер. - А вам щось відомо?

- Нічого. Але ви нам дуже допоможете, якщо скажете, чи усі валізи та рюкзаки на місці. - Харрі уважно подивився на Беккера й продовжив: - Тоді ми зможемо з'ясувати, було це зникнення спонтанним чи запланованим.

Беккер витримав оцінливий погляд Харрі, кивнув і подався на другий поверх.

Харрі присів навпочіпки перед Юнасом, який продовжував дивитися на згаслий екран телевізора.

- Отже, ти за водомірок? - спитав він.

Хлопчик похитав головою.

- Чому? - сказав Харрі.

- Мені шкода вовка, - відповів той пошепки.

За п'ять хвилин з'явився Беккер і повідомив, що нічого не зникло: ані дорожні валізи, ані одяг, за винятком тієї, що була на ній, плюс, звісно, пальто, чоботи та шарф.

- Гм, - Харрі почував неголене підборіддя і покосився на Еббу Бендиксен. - Давайте пройдемо з вами до кухні, Беккере.

Беккер йшов попереду, і Харрі встиг жестом покликати Катрину, щоб слідувала за ними. Опинившись у кухні, професор попростував до кавоварки і взявся засипати каву й наливати воду. Катрина спинилася біля дверей, а Харрі підійшов до вікна і визирнув надвір. Голова в сніговика зовсім провалилася в плечі.

– О котрій ви вчора виїхали з дому і яким рейсом летіли до Бергена? – запитав Харрі.

– Я виїхав десь о пів на десяту, – відповів Беккер без зволікання. – Рейс був об одинадцятій нуль п'ять.

– Ви телефонували Бірті після того, як вийшли з дому?

– Ні.

– Як ви думаєте, що сталося?

– Гадки не маю, інспекторе. Дійсно жодної гадки не маю.

– Гм. – Харрі знову поглянув у вікно. За весь час, що вони тут, мимо не проїхало жодної машини. Навдивовижу тихе місце. Причому обійшлася ця тиша у цьому районі міста не менше ніж у два мільйони крон. – Які у вас були стосунки з дружиною? – Він прислухався до сопіння Філіпа Беккера й додав: – Я зобов'язаний вас запитати про це, бо в історіях із подружжям втікачі зустрічаються часто-густо.

Філіп Беккер кашлянув:

– Можу вас запевнити, інспекторе, у нас із дружиною були чудові стосунки.

– А може таке бути, що у неї є знайомства, про які ви не знаєте?

– Це виключено.

– «Виключено», – досить сильно сказано, Беккере. Позашлюбні зв'язки – звичайна річ.

Філіп Беккер слабо посміхнувся:

– Я не такий наївний, інспекторе. Бірта – приваблива жінка, та ще й набагато молодша. До того ж родом із родини досить вільного поводження, треба зазначити. Але вона не така. І у мене досить повне уявлення про те, що, так би мовити, зберігається у її шухлядах.

Харрі відкрив рота, щоб поставити наступне питання, але тут кавоварка грізно завуркотіла. Він передумав і змінив тему:

– Ви не помічали, чи були у вашої дружини різкі зміни настрою?

– Бірта не схильна до депресії, інспекторе. Вона не пішла вішатися до лісу й не кинулася в море. Вона кудись зникла, але жива. Я читав, що люди раз у

раз зникають, а потім повертаються, причому знаходяться природні та доволі банальні пояснення, адже так?

– Ви не заперечуватимете, якщо ми оглянемо будинок?

– Навіщо?

Це було сказане різким, майже агресивним тоном, який дозволив Харрі зрозуміти: ця людина звикла командувати. Й у всьому контролювати своїх близьких. Як так сталося, що його дружина зникла з будинку, не сказавши, куди йде?... Та й яка нормальна мати покине серед ночі десятирічного сина? Щось тут однозначно не так.

– Іноді ми самі не знаємо, що шукаємо, поки не знайдемо, – відповів Харрі.
– Така практика.

І цієї миті йому нарешті вдалося спіймати погляд Беккера, що ховався за скельцями окулярів. На відміну від очей сина, очі в нього були світло-блакитні, й у них чітко читалася брехня.

– Ну, тоді прошу, – дозволив Беккер.

У спальні було прохолодно та чисто. Нічим не пахло. На двоспальному ліжку лежало плетене укривало. На тумбочці стояла фотографія літньої жінки. Її схожість з Філіпом Беккером підказала Харрі, що це його половина постелі. На другій тумбочці стояла фотографія Юнаса. У шафі з жіночими сукнями витав слабкий аромат парфумів. Харрі помітив, що вішалки висять на рівній відстані одна від одної, ніби кожна бажала, щоб їй дали спокій. Чорні спідниці, витерті короткі джинси з квітами та блискітками. В низу шафи були ящики. Харрі висунув верхній. Білизна. Чорна та червона. Наступний ящик. Панчохи та пояси. Третій ящик. Прикраси у спеціальному яскраво-червоному фетровому футлярі із заглибинами. Погляд Харрі впав на великий сяючий перстень з яскравим камінням. Футляр був схожий на мініатюрний Лас-Вегас. Жодної вільної ніші.

Із спальні двері вели до нещодавно відремонтованої ванної з душовою кабіною та сталеву стійку для раковини.

У кімнаті Юнаса Харрі сів на маленький стілець біля маленької парти. На парті лежав калькулятор зі складними математичними функціями. Він був новенький, ніби ним ніхто ніколи не користувався. Над партою висів плакат: сім дельфінів на хвилях – і календар на весь рік. Деякі дати було обведено кружальцями та підписано друкованими літерами. Харрі прочитав про дні народження мами, дідуся, про поїздку до Данії, про зубного лікаря о десятих. Дві дати у липні були позначені словом «лікар». Пам'яток про футбольні матчі, про прем'єри фільмів або дні народження приятелів Харрі не побачив.

Тут він боковим зором помітив рожевий шарф, що лежав на ліжку. Мабуть, це не той колір, яким хотів би себе прикрасити хлопчик такого віку. Харрі взяв шарф. Він був вологий, і до Харрі долинув легкий запах волосся, шкіри та парфумів. Тих самих, якими пахло в шафі у спальні.

Він знову спустився на перший поверх. Зупинився біля кухні, де Скарре продовжував ставити стандартні для розслідування питання. Подзенькували кавові чашки. Диван у вітальні здавався величезним, можливо, через мізерну постать, яка сиділа там, утупившись у книгу. Харрі підійшов ближче і побачив у ній фотографії Чарлі Чапліна на повен зріст. Харрі присів поруч.

– А ти знаєш, що Чаплін – англійський дворянин? Сер Чарлз.

Юнас кивнув:

– Але вони все одно витурили його до США.

Юнас погортав книгу.

– Ти хворів цього літа, Юнасе?

– Ні.

– Але ж ти був у лікаря. Два рази.

– Мама просто хотіла, щоб мене оглянули. Мама... – Голосок раптом здригнувся.

– Ти невдовзі її знову побачиш, – утішив хлопчика Харрі і поклав долоню на худеньке плече. – Вона ж не взяла з собою рожевий шарф. Той, що лежить у тебе в кімнаті.

– Його хтось пов'язав на ший сніговикові, – тихо промовив Юнас. – А я забрав назад.

– Це, мабуть, мама не хотіла, щоб сніговик змерз. Ну, може, це зробив тато...

– Ні, це зробив хтось інший, після того як тато уже поїхав. Уночі. Той, хто викрав маму.

Харрі повільно кивнув:

– А хто цього сніговика зліпив, Юнасе?

– Не знаю.

Харрі поглянув у вікно. Ось чому він приїхав сюди сам, а не послав когось із співробітників. Йому здалося, ніби через всю кімнату пролягла крижана тріщина.

Харрі та Катрина сіли в машину й подалися вниз вулицею Хіркедалсвейен у напрямі до Майорстау.

– Що ви перш за все відзначили, коли ми приїхали? – звернувся Харрі до напарниці.

- Те, що там живуть зовсім не споріднені душі, - відповіла Катрина, пролітаючи повним ходом пункт в'їзду на платну дорогу. - Швидше за все, у них нещасливий шлюб. На додачу керує в родині чоловік.

- Гм. А чому ви так подумали?

- Ну, це цілком очевидно, - посміхнулася Катрина і поглянула в дзеркало заднього виду. - Відмінність у смаках.

- Поясніть.

- Ви бачили цей потворний диван та столик у вітальні? Типові меблі «під дев'ятнадцяте століття», куплені людиною двадцятого століття. Але обідній стіл з вибіленого дуба з алюмінієвими ніжками вибирала вона. До того ж, це «Вітра».

- Що за «Вітра»?

- Фірма. Швейцарська. Дорога. Така дорога, що якби вона купила доволі пристойні копії, а не оригінал, добряче зекономила б на обстановці для всієї цієї чортової вітальні.

Харрі відзначив про себе, що чортихнулася Катрина не так, як це роблять зазвичай. У її вустах лайка звучала якимось контрапунктом, котрий зайвий раз підкреслював її приналежність до вищого класу.

- Ну то й що?

- Зрозуміло, що у такому крутому будинку, та ще й у такому районі Осло гроші - не проблема. Але їй не дозволили змінити його диван та столик. А коли людина без смаку, але з явним інтересом до інтер'єра, наполягає на своєму, - то зрозуміло, хто в домі хазяїн.

Харрі кивнув, більше своїм власним думкам. Перше враження його ніколи не обманювало. Катрина Братт виявилася розумницею.

- Тепер розкажіть, що ви думаєте, - попросила вона. - Це ж наче як я маю у вас вчитися.

Харрі ковзнув очима по старій, багатій традиціями, але абсолютно нереспектабельній забігайлівці під назвою «Лепсвік»:

- Я думаю, Бірта Беккер залишила дім не зі своєї волі.

- Але жодних слідів насильства немає!

- Бо все було добре сплановано.

- А хто ж злочинець? Чоловік? Найчастіше воно так і буває, правда ж?

- Ну, так, - відповів Харрі, відчуваючи, як думки розтікаються врізнобіч. - Винен завжди чоловік.

- Тільки ось цей конкретний чоловік був у Бергені.

– Так, схоже на те.

– До того ж відлетів останнім рейсом, отже ніяк не міг повернутися додому, а потім устигнути на ранкову лекцію. – Катрина додала газу й проскочила перехрестя біля Майорстуа на жовтий. – Якби Філіп Беккер був винен, він би вхопив наживку, яку ви йому кинули.

– Наживку?

– Ну, так. Коли ви запитали, чи були у неї зміни настрою. Ви дали Беккеру зрозуміти, що підозрюєте самогубство.

– І що?

– Та годі, Харрі! – голосно розсміялася вона. – Усі навколо, включаючи Беккера, знають, що коли йдеться про самогубство, поліція залучає до розслідування мінімум співробітників. Ви дали йому можливість підкріпити версію, котра – якби він був винен – була б йому на руку та розв'язала б більшість його проблем. Але він чітко відповів вам, що його половина раділа життю на повну катушку.

– Угу. Тобто ви вважаєте, що мое питання було «перевіркою на вошивість»?

– Ви ж постійно перевіряєте людей, Харрі. І мене – теж.

Харрі не відповідав, поки вони не доїхали до вулиці Бугстадвейен, і лише тоді промовив:

– Люди часто виявляються набагато розумнішими, ніж про них думаєш, – і замовк.

Коли вони припаркувалися біля Поліцейського управління, він повідомив:

– До кінця дня я працюватиму сам.

А сказав він це тому, що весь цей час думав про рожевий шарф і нарешті дійшов рішення: взяти у Скарре матеріали у справах про зникнення людей, щоб отримати підтвердження своїм пекучим підозрам. Якщо вони підтвердяться, віднести листа комісару Гуннару Хагену. Той самий проклятий лист.

Розділ 5

4 листопада 1992 року. Тотемний стовп

Коли 19 серпня 1946 року в Арканзасі, у невеликому містечку Хоуп, себто Надія, на світ з'явився Вільям Джефферсон Блайт III, минуло вже три місяці відтоді, як його батько загинув в автомобільній катастрофі. Чотири роки по тому мати Вільяма знову вийшла заміж, і Вільям узяв прізвище нового

батька. А тепер, через сорок років після цих подій, була ніч листопада 1992 року, і білі конфеті снігу падало з неба на вулиці Надії, святкуючи перемогу власних містечкових надій, адже його уродженець, Вільям – або просто Білл – Клінтон, був обраний сорок другим президентом США.

А ось сніг, що падав тієї ж ночі на місто Берген, не встигав навіть долітати до землі й перетворювався на дощ, який поливав вулиці, наче була середина вересня. Проте коли настав ранок, вершини семи гір, що охороняють це чудове місто, були добряче присипані цукровою пудрою. І на найвищій горі – Ульрікен – уже побував інспектор поліції Герт Рафто. Він тремтливо вдихав гірське повітря та втягував у плечі велику голову; стільки зморщок пролягло на його обличчі, наче його хтось зім'яв, як непотрібний аркуш паперу.

Жовтий вагончик, який доставив Рафто та трьох його колег-криміналістів з управління кримінальної поліції Бергена на висоту 642 метри над містом, висів, трохи розгойдуючись в очікуванні, на міцних сталевих тросах. Фунікулер закрили, щойно до поліції подзвонили перші туристи, які вирішили побувати цим ранком на відомій гірській вершині.

– Стиць тобі! – вигукнув один із криміналістів.

Цей вислів прозвучав, як пародія «мігрантів» на такий собі бергенський діалект, що було особливо смішно, коли врахувати, що справжні бергенці давно вже так не кажуть. Але в ситуаціях, коли жах та нудьга беруть гору над людиною, якось самі собою вихоплюються рідні словечка.

– Та вже ж, стиць, – із сарказмом підтакнув Рафто, блиснувши очима з-під зморшкуватих повік.

Тіло, що лежало перед ними на снігу, було почикрижене так, що його стать можна було вгадати тільки по єдиній залишеній груді. Усе інше перетворилося на місиво. Жахливе видовище цих останків нагадувало Рафто автомобільну аварію, що сталася рік тому на Ейдсвогнесі, коли машина перескочила через алюмінієвий відбійник і влетіла у зустрічний автомобіль.

– Злочинець убив та розчленував її прямо тут, – зауважив другий криміналіст.

Рафто поглянув на сніг, на якому лежало тіло, і подальших пояснень не знадобилося: він був увесь залитий кров'ю, і по довгих доріжках бризок стало зрозуміло, що принаймні одна артерія була перерізана, поки серце ще працювало. Він зауважив подумки, що треба точно встановити, о котрій вночі снігопад припинився. Останній фунікулер прийшов сюди о п'ятій вечора. Хоча, звісно, вбивця з жертвою могли піднятися сюди стежкою, що зміїлася вниз під фунікулером. Або, наприклад, доїхали до сусідньої гори Фльойен поїздом і звідти вже прийшли сюди. Але це надто тривала прогулянка, та й нутром він відчував, що до місця вони дісталися фунікулером.

На снігу було видно сліди двох людей. Маленькі, безперечно, належали жінці, хоча її взуття ніде не було видно. Ну а інші сліди, очевидно, залишив убивця. І вони вели до стежки.

- Здоровезний розмір, - зауважив молодий криміналіст, худорлявий провінціал з острова Сотра. - Щонайменше сорок восьмий. Кремезний чолов'яга.

- Не обов'язково, - відзначив Рафто і потягнув носом повітря. - Відбитки нерівномірні, це видно тут, на рівному місці. Отже, черевики йому завеликі. Можливо, він хотів нас обманути.

Рафто відчув, як усі погляди звернулися до нього. І він знав, про що вони думають: стоїть тут та пишається, бісів улюбленець журналістів, - щелепа квадратна, пика цеглини просить і відповідна хватка. Коп - наче спеціально створений для газетних заголовків. Хоча, може, так уже й не думають, з того часу, як він вважався за зірку, багато води сплигло. У якийсь момент він внутрішньо переріс їх усіх: і пресу, й колег. І тоді йому стали натякати, що він думає тільки про своє місце у сяйві софітів, що егоїстично пройшовся по головах дуже багатьох своїх товаришів. Та й до роботи, шепотіли в нього за спиною, він ставиться, так би мовити... Але Рафто цим не дуже переймався. Нема в них нічого проти нього. Ну, так, бувало, зникали якісь речові докази з місця злочину. Прикраси там або годинник, що належали вбитому, але на такі речі точно ніхто б не спокусився. Якось колега Рафто шукав свою ручку і випадково - так він принаймні заявив - висунув шухляду його стола. І побачив там три каблучки. Рафто викликали до комісара для пояснень і попросили сидіти тихо й ні в що не втручатися. От і все. Але плітки вже поповзли. Навіть комусь із журналюг доповіли про це. Мабуть, тому не варто дивуватися, що коли два роки тому в управлінні почалися перевірки на предмет поліцейського свавілля, знайшлася тільки одна людина, на яку негайно було подано доповідну, - людина, створена для першої шпальти газет.

Ніхто не мав сумнівів, що обвинувачували Герта Рафто небезпідставно. Проте всі при цьому знали, що інспектор став цапом-відбувайлом у відділі, який протягом довгих років був заквашений на досить визначеній традиції. Ось чому в рапортах за його підписом - переважно про допити наркоторговців та гвалтівників дітей - було сказано, що, мовляв, арештант навернувся зі старих сходів, що ведуть униз, до камери попереднього ув'язнення, від чого й отримав кілька синців.

Газети були безжалісними. Прізвисько, яке йому колись дали - Залізний Рафто, - було, звісно, не найоригінальнішим, але саме тому зустрічалося не надто часто. А тепер воно набуло нового змісту. Журналісти взяли інтерв'ю у більшості його давніх ворогів по обидва боки закону, а вже ті, звісно, як могли, роздули всі звинувачення. Отож, коли дочка Рафто прийшла зі школи в сльозах і сказала, що її дражнять «залізними сходами», дружина інспектора заявила, щоб він не чекав, що вона сидітиме та дивитиметься, як через нього всю сім'ю поливають брудом. Ну а він, як це часто бувало, трохи втратив самовладання, після чого вона забрала дочку і цього разу до нього не повернулася.

Але і в цей непростий час він не забував, хто він є. Залізний Рафто. А коли карантин скінчився, він ушкварив на повну та працював день і ніч, щоб повернути втрачені позиції. І хоча успіх був на його боці, йому не вдалося змусити всіх - і колег, і журналістів - забути про те, що вони так відчайдушно намагалися довести. Усі добре пам'ятали фотографії побитих людей у наручниках. Але він їм ще покаже. Він доведе, що Герт Рафто - не

та людина, яка дозволить себе закопати передчасно. Що місто там, унизу – його місто і належить йому, а не цим тухтіям-неробам, які вважаються спецами з соціальних проблем і сидять по своїх кабінетах, висолопивши язика – такі довгі, що в пору дістають аж до сидниць місцевих депутатів та всіляких журналюг.

– Сфотографуйте і займіться упізнанням, – наказав Рафто криміналісту з фотоапаратом.

– Та хто ж зможе таке упізнати? – показав на труп пальцем молодик.

Його тон Гертю не сподобався.

– Хтось напевно вже заявив або от-от заявить, що зникла його жінка. Треба зіставити. Зрозуміло, салаго?

Рафто піднявся на вершину й звідти поглянув на те, що тільки через бажання підкреслити різницю у висоті називали «плато». Його погляд ковзнув довкола й зупинився на пагорбі неподалік, на вершині якого стояло щось, що здалека нагадувало людську постать. Фігура не рухалася. Може, з каміння? Рафто зіщулився. Він тут бував тисячі разів – гуляв із донькою та дружиною, – але ніякої піраміди не пригадує. Він спустився до фунікулера, перекинувся кількома словами з водієм і позичив у нього бінокль. За п'ятнадцять секунд він побачив, що це ніяка не піраміда, а три здоровезні снігові кулясті оберемки, які хтось поклав один на один.

Гертюві Рафто ніколи не подобався район Ф'елльсиден. Він не розумів, що вже такого «мальовничого» у тутешніх хатинках – без теплоізоляції, з крихітними потаємними сходами та підвальчиками, куди ніколи не проникає сонячне світло. Але хатинки ці розкупали дітки багатіїв за чималі гроші: модники гналися за старовинним бергенським житлом, а самі усе там так відштукатурили, що від споконвічної атмосфери не залишилося й сліду. Нині тут не чути було тупцяння дитячих ніжок по дощатій підлозі: ціни витурили молодих та родини з маленькими дітьми на інший бік гори, й у Ф'елльсидені панувала пустка і тиша, мов у якомусь торговому районі. І все одно у Рафто було відчуття, що за ним стежать. З цим він і ступив на кам'яні сходи й натиснув на дзвінок.

Двері відчинилися майже відразу, й в інспектора запитально втупилося бліде перелякане жіноче обличчя.

– Онні Хетланн? – запитав Рафто і простягнув руку з посвідченням. – Я з приводу вашої подруги Лайли Осен.

Квартирка виявилася крихітною, із зовсім неможливим плануванням: ванна розташовувалася напроти кухні, й до того ж – між вітальнею та спальнею. Візерунчасті, кольору червоного вина, шпалери у вітальні не завадили Онні Хетланн всунути туди диван та крісло в оранжево-зелених тонах, а на вільних місцях (яких, до речі, залишилося небагато) вона склала купки журналів, штабелі книг та дисків. Рафто проминув кота та його перевернуту миску й опинився на дивані. Онні Хетланн сіла в крісло й почала

накручувати на палець ланцюжок, на якому висів зелений камінець з чорними прожилками. Мабуть, фальшивий. А може, такий був задум.

Онні Хетланн дізналася про загибель подруги від чоловіка Лайли, Бастіана, учора вранці, але трагічний вираз іще не зник з її обличчя. Рафто, не звертаючи на це уваги, нещадно виклав страхітливі деталі.

– Жахливо, – прошепотіла Онні Хетланн. – Про це Бастіан нічого не казав.

– Авжеж, ми не хочемо поки що виносити бруд із хати, – пояснив Рафто. – Бастіан каже, що ви були найкращою подругою Лайли.

Онні кивнула.

– Чи не знаєте, що Лайла могла робити на вершині Ульрікена? Її чоловік нічого про це не знає, він учора разом із дітьми був у бабусі у Флорьо.

Онні заперечно похитала головою. Цей жест, здавалося б, не полишав ані найменшого сумніву. Та от біда: перед тим як похитати головою, вона трохи завагалася. На соту долю секунди. І цього Гертю Рафто було достатньо.

– Фрйокен Хетланн, йдеться про вбивство. Сподіваюсь, ви розумієте, наскільки це серйозно і як ви ризикуєте, якщо не розповісте мені все, що вам відомо?

Вона, як бульдог, витріщилася на поліцейського.

Він змінив тон:

– Якщо ви гадаєте, що оберігаєте інтереси її сім'ї, то помиляєтеся. Такі речі стають відомі попри все.

Онні ковтнула слину. Перелякалася, судячи з вигляду. До того ж виглядала переляканою, ще коли відчиняла двері. І тоді він дав їй останнього стусана – пустив у хід нікчемну погрозу, яка, до речі, дивовижним чином діяла і на винних, і на невинних:

– Ви можете розповісти мені все тут і зараз або поїхати зі мною до дільниці для допиту.

Очі Онні Хетланн наповнилися сльозами, голос ледве було чути:

– Вона мала там з кимось зустрітися.

– З ким?

Жінка схлипнула:

– Лайла сказала мені тільки те, як його звати та ким він працює. Але це була таємниця, її ніхто не мусив знати. Особливо Бастіан.

Щоб приховати лють, Рафто довелося витріщитися в блокнот.

– Назвіть ім'я та місце роботи, – вичавив він.

Він записав усе, що вона сказала, до блокнота. Уважно вивчив написане. Доволі звичайне ім'я. І робота теж досить звичайна. Але оскільки Берген – місто маленьке, подумав він, цього має бути досить. Він усім своїм еством відчував, що взяв потрібний слід. Під «усім еством» Герт Рафто мав на увазі тридцятирічну службу в поліції та глибоке знання людської натури, що базувалося на притаманній йому природній мізантропії.

– Ви маєте мені дещо пообіцяти, – звернувся Рафто до подруги вбитої. – Жодній живій душі ви не відкриєте того, що щойно мені розповіли. Нікому з членів родини. Жодному журналісту. І навіть іншим поліцейським, з якими вам доведеться розмовляти. Ви мене зрозуміли?

– Навіть... поліції?

– Саме так. Розслідування веду я. І мені потрібен повний контроль над тим, хто володіє цією інформацією. Поки я вам не дам інших вказівок, ви нічого не знаєте.

Нарешті, подумав Рафто, спускаючись з ганку кам'яними сходами. Вікно у напівпідвальчику блиснуло, трохи прочинившись, і в нього знову з'явилося відчуття, що за ним стежать. Ну то й що? Реванш буде за ним. Герт Рафто застібнув пальто і переможно рушив слизькими вулицями до центру, не помічаючи рідкого дощику.

О п'ятій вечора небо над Бергеном продирявилось остаточно. А на столі перед Рафто вже лежав список прізвищ, отриманий з департаменту праці. Він узявся шукати кандидатів з підходящим іменем. Таких виявилось троє. Він повернувся від Онні Хетланн дві години тому і тепер думав, що незабаром знатиме, хто вбив Лайлу Осен. Справу розкрито менш ніж за дванадцять годин. Розкрито ним і ніким більше. Тому він особисто поінформує пресу. Столичні журналісти вже перемахнули через гори і влаштувалися в Поліцейському управлінні. Начальник управління кримінальної поліції зробив заяву, що деталі, які стосуються вбивства, офіційно повідомлені не будуть, але стерв'ятники відчули поживу.

– Мабуть, витік інформації, – пробурмотів начальник, дивлячись на Рафто.

Але той не тільки не вимовив жодного слова, він навіть не сяяв тим лоском, який потрібен, щоб потрапити в заголовки. А поки що журналісти сиділи та чекали, готові строчити свої статті. Незабаром, зовсім скоро Герт Рафто знову стане королем Поліцейського управління міста Бергена.

Він зменшив звук радіо, по якому Уїтні Х'юстон на весь голос наполягала на тому, що завжди кохатиме його, але перш ніж він устиг зняти слухавку, телефон задзвонив.

– Рафто! – буркнув він роздратовано та нетерпляче.

– Я той, кого ти шукаєш.

Бідолаха інспектор відразу збагнув: це не блеф і не розіграш. Зрозумів з голосу: той був сповнений крижаного спокою, а чітка розбірлива дикція виключала варіант із божевільним або п'яним. До того ж, у голосі було ще дещо, чого інспектор ніяк не міг ухопити.

Рафто голосно кашлянув кілька разів – щоб виграти трохи часу.

– Із ким я розмовляю? – запитав він, аби показати, що вивести його з себе не вдалося.

– Сам знаєш.

Рафто заплющив очі й глухо, але люто вилаявся. Дідько, дідько! Злочинець вирішив появитися! І саме тоді, коли Рафто збирався заарештувати причетного до справи підозрюваного! Тепер весь ефект зникне.

– А чого ти вирішив, що я шукаю саме тебе? – запитав поліцейський крізь зуби.

– Знаю, і квит, – відповів голос. – І якщо зробиш так, як я скажу, то зможеш отримати те, що хочеш.

– Що саме?

– Ти ж хочеш заарештувати мене. І ти зможеш це зробити. Сам. Розумієш тепер, Рафто?

Інспектор кивнув і тільки згодом зібрався з силами й вичавив:

– Так.

– Зустрінемося біля тотемного стовпа у парку Нурнес, – промовив голос. – Приблизно за десять хвилин.

Рафто намагався обміркувати почуте. Парк знаходиться біля Акваріума, за десять хвилин він туди встигне. Але чому той хоче зустрітися саме там, на самому краю Нурнес-парку, на мисі, що виходить до моря?

– Щоб я міг бачити, що ти прийшов сам, – сказав голос, відповідаючи на його думки. – Якщо побачу інших поліцейських або ти запізнишся, я зникну назавжди.

Мозок Рафто працював гарячково: вираховував, зіставляв, робив висновки. Групу захоплення підняти він не встигне. Причому саме це можна буде внести до рапорту як причину того, що він був змушений провести арешт самотійно. Ідеально.

– Чудово, – сказав Рафто. – І що буде, коли я прийду?

– Я розповім тобі все, ти вислухаєш мої умови, і я здамся.

– Які умови?

- На суді я буду без наручників. Слухання буде закритим для преси. І сидітиму я там, де мені не доведеться спілкуватися з іншими в'язнями.

Рафто знову прокашлявся.

- Гаразд, - погодився він нарешті і поглянув на годинник.

- Зачекай, у мене ще умови. Телевізор у камері та будь-які книги, які я схочу.

- Усе отримаєш, - запевнив Рафто.

- Щойно підпишеш угоду, де викладено усі мої вимоги, і я твій.

- Що за... - почав Рафто, але короткі гудки у слухавці сповістили про кінець розмови.

Рафто припаркувався біля верфі. Це був не найкоротший шлях, але звідси огляд був кращий. Крізь огорожену територію великого парку були протоптані стежини, тут і там виднілися пагорби, вкриті жовтою пожухлою травою. Деревя розчепірили свої чорні пальці, тягнулися до важкого неба, яке напливало з моря позаду Аскьой. Якась людина поспішала за нервовим ротвейлером на натягнутому повідку. Проходячи повз купальні, Рафто намацав «Сміт-Вессон» у кишені пальта. Купальня була порожня - величезне біле корито, схоже на гігантську ванну, яка притулилася до крайки моря.

За рогом, метрів за десять, Рафто вирізнив високий тотемний стовп - дарунок Сіетла Бергену на дев'ятсотріччя. Він чув своє дихання та чвакання мокрого листа під підошвами. Сіав дощ. Маленькі гострі крапельки впивалися в обличчя.

Людина, що стояла біля тотемного стовпа, дивилася саме в бік Рафто, наче точно знала, що той з'явиться з цього боку, а не з іншого.

Підходячи до стовпа, Рафто стис в кишені револьвер. Людина жестом зупинила його за два метри від себе. Дощ заливав очі, Герт зіщулювся й потрусив головою. Цього не може бути.

- Здивований? - запитав голос, який йому тільки зараз вдалося пізнати.

Рафто не відповів. Мозок запрацював з новою силою.

- Ти думав, що знаєш мене, - продовжував голос. - А насправді це я тебе знаю. Ось чому мені було очевидно, що ти все захочеш зробити сам.

Рафто дивився на людину незмигтно.

- Це гра, - сказав чоловік.

- Гра? - прохрипів Рафто.

- Ну так. Ти ж любиш усілякі ігри.

Рафто порухав у кишені рукою із затиснутим револьвером, щоб переконатися, що він не зачепиться за підкладку, коли доведеться ривком витягти його звідти.

– Чому саме я? – запитав він.

– Бо ти – кращий. Я граю тільки проти кращих.

– Ти псих, – прошепотів Рафто й одразу пошкодував про це.

– Ну, у цьому я не сумніваюся, – посміхнувся той. – Але ти теж псих, дорогенький. Ми усі – психи. Безвільні привиди, які ніяк не можуть знайти шлях до своєї обителі. Так було завжди. Ти знаєш, чому індіанці ставили ці штуки?

Чоловік постукав кісточкою вказівного пальця по дерев'яному стовпі, на якому були вирізьблені фігури. Вони сиділи навпочіпки, одна на одній, і дивилися на затоку немигними та невидючими чорними проваллями очниць.

– Щоб утримувати душі, – продовжував чоловік. – Щоб вони не розтікалися хто куди. Але тотемні стовпи гниють. І цей згниє, ось у чому річ. І тоді душам треба шукати собі новий прихисток. Може, маску. Або дзеркало. Або щойно народжену дитину.

Із Акваріума, із загону для пінгвінів, долинув різкий хрипкий пташиний крик.

– Розповіси, чому тобі довелося її вбити? – запитав Рафто пінгвінячим хриплим голосом.

– Шкода, що гру вже скінчено, Рафто. Було кумедно.

– А як тобі стало відомо, що я натрапив на твій слід?

Чоловік підняв руку, і Рафто автоматично зробив крок назад. На долоні в того щось висіло. Ланцюжок із великим каменем у формі сльози, зеленим, з чорними прожилками. Серце Рафто глухо загупало в ребра.

– Онні Хетланн, безперечно, слід було тримати язика за зубами. Але вона дозволила собі... як би то мовити... пробовкатися.

– Брешеш, – видихнув Рафто.

– Вона сказала, що ти заборонив щось повідомляти твоїм колегам. І ось тоді мені стало зрозуміло, що ти приймеш моє запрошення і прийдеш сюди сам. Бо ти подумав, що це буде новий прихисток для твоєї душі, нове перевтілення. Хіба ні?

Холодний дощ важкими краплями стікав по обличчю Рафто, наче піт. Він поклав палець на спусковий гачок револьвера і вимовив чітко й стримано:

- Ти вибрав кепське місце. Ти стоїш спиною до моря, а там унизу поліцейські машини вже перекрили усі в'їзди та виїзди звідси. Прослизнути не вдасться.

Чоловік втягнув у себе повітря:

- Відчуваєш запах, Герте?

- Який запах?

- Страху. В адреналіну досить виразний запах. Ну, та ти, напевне, все про це знаєш. Напевне пам'ятаєш: так само тхнуло від арештованих, коли ти їх бив. І від Лайли пахло так само. Особливо коли вона побачила, якими інструментами я збираюся скористатися. А від Онні пахло ще сильніше. Гадаю, тому, що ти розповів їй, як померла Лайла, і вона, ледь побачивши мене, зрозуміла, що чекає на неї саму. Досить збудливий запах, невже ти його не відчуваєш? У якійсь книжці я читав, що саме за цим запахом хижакі знаходять свою жертву. Тільки уяви: тремтяча жертва намагається сховатися, але розуміє, що запах власного страху вб'є її.

Рафто дивився на руки людини, що спокійно висіли з боків. Зброї в них не було. Ще не звечоріло, вони знаходяться неподалік від центру міста, одного з найбільших у Норвегії... Останніми роками він не пив і привів себе в добру фізичну форму. Реакція в нього блискавична, та й техніка ближнього бою - на рівні. Вихопити револьвер - справа однієї секунди. Але чому він наляканий так, що у нього клацають зуби?

Розділ 6

День другий. Мобільний телефон

Інспектор Магнус Скарре обіперся на спинку крісла і заплющив очі - відразу виникла постать людини в костюмі, що стояла до нього спиною. Він розплющив очі і поглянув на годинник. Шоста. Ну все, тепер, витративши цілий день на збір інформації про зниклу, він заслужив невелику перерву. Скарре обдзвонив усі лікарні, запитуючи, чи не надходила до них Бірта Беккер. Зателефонував до служби таксі - загальнонорвезької та столичної - і перевіряв маршрути, на яких вони працювали минулої ночі в районі Хофф. Переговорив з банком зниклої, де йому підтвердили, що вона не знімала значних сум з рахунку перед тим, як зникнути, у ніч зникнення, а також наступного дня. Поліцейські, які охороняли столичний аеропорт, проглянули списки пасажирів за вчорашній вечір, але прізвище Беккер зустрічалося там лише раз: це був чоловік зниклої, Філіп, який летів бергенським рейсом. Скарре навіть поговорив із представниками фірм, чиї пороми вчора відходили до Англії та Данії, хоча зникла навряд чи могла перетнути кордон: чоловік знайшов удома її паспорт та показав його слідчим. Прискіпливий інспектор розіслав по готелях Осло та Акерсхуса факс із описом зовнішності Бірти Беккер і повідомив дані про неї усім патрульним автомобілям у столиці.

Залишилося тільки одне - пробити мобільний.

Магнус зателефонував Харрі й доповів про зроблену роботу. Той важко дихав, у трубці чувся пташиний грай. Харрі поставив кілька запитань про мобільний телефон і відключився. Скарре встав і вийшов у коридор. Двері до кабінету Катрини Братт були відчинені, там горіло світло, але всередині нікого не було. Він піднявся поверхом вище, до ідальні.

Кухня вже не працювала. На сервірувальному столику перед дверима стояв термос із напівхолодною кавою, сухарики та варення. У ідальні сиділо усього четверо людей, зате з-поміж них виявилася й Катрина Братт. Вона влаштувалася за столиком, що стояв біля стіни, занурившись у теку з документами. Перед нею стояла склянка з водою, оддалік лежав відкритий пакет із бутербродами. Читала Катрина в окулярах. Тонкі лінзи, тонка оправа – на обличчі їх було майже не видно.

Скарре налив собі кави й попростував до жінки.

– Планові понадурочні? – Він усівся поруч.

Вчулося це Магнусу Скарре чи він і справді почув жалібне зітхання? Катрина відвела погляд від документів і поглянула на нього.

– Знаєте, як я здогадався? – посміхнувся він і кивнув на пакет із їжею. – Оце приготували ще вдома. Тобто ви знали, що ідальня зачиниться о п'ятій, а вам доведеться тут сидіти довше. Бачите, я ж слідчий. Ми усі тут такі.

– Та ну? – промовила вона байдуже і взялася до своїх документів.

– Авжеж, – підтвердив Скарре, відсorbнуv кави й почав її розглядати.

Вона сиділа, трохи нахилившись уперед, отож він без усяких зусиль бачив виріз блузки і навіть біле мереживо ліфчика.

– Узяти хоча б сьогоднішню справу про зниклу жінку. Я знаю тільки те, що знають усі. Але я думаю, що ця жінка усе ще в Хоффі. Можливо, лежить десь там, під шаром снігу або старого листа. Або в якомусь озерці, або, наприклад, у струмку – їх там багато.

Катрина Братт мовчала.

– А знаєте, чому я так думаю?

– Ні, – відповіла вона без будь-якого виразу, навіть не відвівши погляду від своєї теки.

Скарре перегнувся через стіл і поклав перед нею мобільний. Катрина підвела на інспектора запитливий погляд.

– Це мобільний телефон, – довірливо повідомив він. – Ви, мабуть, вважаєте, що це недавній винахід. А між тим батько мобільної телефонії Мартін Купер ще в квітні тисяча дев'ятсот сімдесят третього року здійснив першу розмову по мобільному. Він зателефонував додому своїй дружині. Тоді він, звісно, і не здогадувався, що його винахід стане одним із найважливіших засобів, за допомогою яких поліцейські зможуть знаходити зниклих людей. Якщо хочете

стати гарним слідчим, Катрино, треба прислухатися до більш досвідчених колег та всотувати отримані від них знання.

Катрина зняла окуляри й подивилася на Скарре з легкою посмішкою:

- Я сама увага, інспекторе.

- От і добре, - заохотив її Скарре. - Оскільки важливо, що Бірта Беккер була власницею мобільного телефону. А мобільний телефон надсилає сигнал, який приймається базовою станцією того району, у якому цей мобільний знаходиться. І не тільки тоді, коли ми телефонуємо, але й коли телефон увімкнений. Ось чому американці спочатку називали їх cellular phone - «стільниковими». Адже сигнал покриває якийсь простір, район, тобто ніби стільник, кімрку. І там його ловить місцева станція. Я зв'язувався з телефонною компанією. Станція, яка належить до Хоффа, так само приймає сигнал телефону Бірти. Але ж ми обшукали весь будинок, і телефону там не було. І навряд чи вона загубила його біля будинку - таких випадковостей не буває... Такі от справи. - Скарре жестом ілюзіоніста, який вдало завершив фокус, підвів руки вгору. - Доп'ю каву та дзенькну оперативникам: нехай висилають пошукову групу.

- Хай щастить, - промовила Катрина, простягла йому мобільний і повернулася до своєї теки.

- Це ж, здається, одна із старих справ Холе? - запитав Скарре.

- Справді.

- Він гадав, що то серійний убивця.

- Я знаю.

- Правда? Ну, тоді ви напевне знаєте, що він помилився. І не вперше, до речі. Він просто схибнувся на маніяках, наш Холе. Усе думає, мабуть, що у нас тут Америка. А свого серійного вбивцю й досі не спіймав. На своїй землі!

- У Швеції було спіймано безліч серійних убивць. Томас Куїк, Йон Асуніус, Туре Хедин...

- Я бачу, ви добре вчили уроки, - посміхнувся Магнус Скарре. - Якщо ви, до речі, не проти навчитися кількох гарних прийомів справжнього слідчого, то пропоную рвонути звідси, взяти по пиву...

- Дякую, я не...

- ...і щось перекусити. Пакетик ваш зовсім маленький.

Тут нарешті Скарре удостоївся її погляду і з честю витримав його. Він помітив у цьому погляді дивовижний відблиск - наче десь у глибині очей запалало вогнище. Нічого подібного бачити йому не доводилося. «Авжеж, - зрадив він, - адже це моя робота! Це від моєї розповіді у її очах спалахнув вогник цікавості. З усього видно, мені вдалося потрапити на самий верх її турнірної таблиці».

– Можете на це дивитися, як... – почав Скарре й затнувся, добираючи слова, – як на курс підвищення кваліфікації.

Вона посміхнулася.

Скарре стало жарко, у нього почастишав пульс. Ще трохи – і він обійме її, торкнеться з натягнутого у панчохи коліна, почує тепло від її тіла, по якому його долоня рухатиметься вище...

– Чого ти, Скарре, хочеш? Помацати нову дамочку, яка з'явилася у відділі? – Вона посміхнулася ще ширше, і вогонь в очах став іще яскравішим. – Хочеш устигнути трахнути її, так? Ти наче хлопчисько на дні народження: кидаєшся на найбільший шматок торта, щоб іншим менше перепало!

У Магнуса Скарре відвисла щелепа.

– Послухай-но кілька добрих порад, Скарре. Тримайся подалі від жінок, з якими працюєш. Не витрачай часу на те, щоб вештатися ідальнею та пити каву, якщо – як ти стверджуєш – ти щойно натрапив на слід. І навіть не намагайся переконати мене в тому, що це ти телефонував оперативникам. Бо ім телефонував старший інспектор Холе. І це він розпочав пошуки. Кажуть, що він зв'язувався з рятівниками, але вони нікого не прислали, вирішили, що для рятувальної операції час уже вийшов.

Катрина зім'яла пакет для бутербродів і кинула у смітник за спиною Скарре. Не озираючись, він зрозумів, що вона не промахнулася. Вона закрила теку і встала, але на той час Скарре вже встиг зорієнтуватися.

– Не знаю, що ви там собі нафантазували, Братт. Ви заміжня жінка, може, ви щось там і недоотримуете вдома, якщо вирішили, що такий чоловік, як я, стане... – Він не міг добрати слова. Чорт забирай, він не міг добрати слова! – Та я тільки хотів дещо пояснити!

З обличчям Катрини щось відбулося: ніби розчинилися дверцята топки і на нього жакнуло розбурханим полум'ям. Скарре був упевнений: ось зараз вона його вдарить. Але ні... не вдарила. До речі, це дійшло до нього, тільки коли вона знову заговорила, причому голос у неї був зовсім спокійний.

– Я прошу вибачити, якщо неправильно вас зрозуміла, – промовила вона з виразом, який анітрохи не свідчив про ширість каяття. – До речі, Мартін Купер телефонував тоді не «дружині», а своєму конкурентові, Джоелу Енджелу з «Лабораторії Белла». Як ви вважаєте, Скарре, навіщо він це зробив? Аби щось йому пояснити? Чи просто похизуватися?

Скарре дивився їй услід. Коли Катрина звертала до виходу з ідальні, костюмчик так обтягнув її сідниці, що Скарре закортіло встати і піти слідом. Дідько, от чортиця!.. Але ні, тягтися за нею поки що не слід. До того ж все одно доведеться посидіти тут іще трохи: вона його таки добряче завела...

Харрі відчував, що легені ось-ось уткнуться в ребра. Але дихання поступово заспокоювалося. А от серце ні, воно все ще загнаним зайцем гупало в грудях. Він стояв на узліссі біля ресторанчика «Екеберг». Тренувальний костюм обважнів від поту. Цей ресторанчик, що зберігся з повоєнних часів, колись був гордістю столиці, над якою він вивищувався на крутому східному схилі. Але шлях з центру сюди, до лісу, був неблизький, і людям поступово це набридло. Ресторанчик став нерентабельним, занепав, сюди забідали тепер тільки підстаркуваті любителі танців, п'яниці середнього віку та неприкаяні самотники у пошуках спорідненої душі. Врешті-решт, ресторанчик закрили. Харрі подобалося приїжджати на Екеберг, підніматися над містом, окутаним жовтими клубками вихлопних газів, а потім однією з численних стежок добігати до рівної площадки, відчуваючи, як у м'язах згорає молочна кислота. Йому подобалося зупинитися біля напіврозваленого ресторанчика, що іще зберіг особливу красу уламків корабельної аварії. Він сідав на вологій від дощу проіржавілій терасі і дивився на місто, яке колись було йому рідне, але тепер збанкрутіло й розвалилося. Дивився з почуттям, як ото дивляться на колишню кохану, з якою несподівано зустрілися...

Місто лежало в чаші гір, їхні круті краї високо здіймалися майже колом, і тільки з боку фіорду залишалися якісь – досить слабкі – позиції для відступального маневру. Геологи стверджують, що Осло збудоване в кратері згаслого вулкана. І такими вечорами, як сьогодні, Харрі уявляв собі, що вогні міста – це дірки у земній корі, крізь які просвічує бурхлива лава. Дивлячись на район Хольменколлен, що світився білим розсипом на дальньому схилі проти міста, він намагався вгадати, де знаходиться будинок Ракелі.

Він подумав про лист. І про телефонну розмову зі Скарре, який повідомив про сигнал мобільного Бірти Беккер. Серце стукотіло вже повільніше, нагнітало кров та надсило до мозку заспокоїливі сигнали: життя триває. Точнісінько як ото мобільний телефон надсилає сигнали станції. Мозок, подумав Харрі, сигнал, лист. Дурна думка. Якого дідька він тримає це все в голові? Якого дідька він тут сидить і гадає, скільки часу в нього забере, щоб добігти до машини, а потім дістатися до Хаффа та перевірити, хто з них насправді дурень?

Ракель стояла на кухні біля вікна й дивилася на дерева, що заступали сусідські вікна. Вона якось виступила у місцевій раді з пропозицією зрубати два-три дерева, щоб стало трохи більше світла, але, наштовхнувшись на мовчазну незгоду, більше ніколи про це не заводила мову. Ялинове гілля приховувало все і всіх, і саме це цінувалося жителями району Хольменколлен. Сніг усе падав та падав на місто, на пагорб, що ним обережно прокрадалися одне за одним «вольво» та «БМВ», повертаючись додому, до гаражних воріт з електроприводом, до гарячої вечері, приготованої доглянутими дружинами (тренажерний зал, річна академвідпустка, нечасті консультації практикантів).

Навіть крізь солідні поверхові перекриття вілли, успадкованої нею від батька, Ракель чула музику, що звучала в Олега в кімнаті. «Led Zepplin», «The Who». От коли їй самій було дванадцять, серед її однолітків вважалося неприпустимим слухати таку стару музику: цю музику любили ще їхні батьки. Але Олег отримав платівки від Харрі і став відданим прихильником рок-ідолів сімдесятих.

Ракель згадала, як же схуднув Харрі. Просто висох. Зовсім як пам'ять про нього. Щось майже страхітливе ввижалося їй у тому, як пам'ять про людину, з якою вона була така близька, блякне та щезає. А може, це тому, що коли роман закінчується, усі його перипетії починають здаватися сном. А сон... Сон – не більше ніж породження нашої фантазії, його майже миттєво забуваєш. Ось, напевне, чому зустріч з Харрі так вразила Ракель. Обійняти, вдихнути його запах, почути його голос не з слухавки, а з його губ, таких м'яких при усій твердості його обличчя, на якому проступили нові зморшки... Зазирнути в його блакитні очі, які то блищать, то згасають, коли він говорить... Усе, як раніше.

Але водночас вона була рада, що вже перегорнула цю сторінку. Що не з цим чоловіком їй судилося розділити своє майбутнє, що він уже ніколи не зможе вторгнутися своїм божевільним життям до їхнього з Олегом існування.

Тепер у неї все добре. Набагато краще, ніж раніше. Вона поглянула на годинник. На відміну від Харрі, цей не запізнявся.

Матіас якось виник улітку, зовсім несподівано. На зборах керівництва місцевого самоврядування. Він навіть не жив у їхньому районі – його запросив приятель. Вони з Ракеллю сиділи поруч і мило протеревенили цілий вечір. Здебільшого про неї, якщо чесно. Він слухав уважно, з якимось лікарським інтересом. А за кілька днів зателефонував і запитав, чи не хоче вона піти з ним на виставку до центру Хені-Унстада, в Хьовікоддені. Сказав: і Олег, мовляв, теж нехай приходить, адже там є програма і для дітей. Погода була кепська, живопис так собі, а Олег – просто нестерпний. Але Матіасу вдалося підняти усім настрої жартами та в'їдливими зауваженнями про художників та їхні здібності. А потім він відвіз їх додому, вибачився за невдачу ідею та з посмішкою пообіцяв, що ніколи й нікуди їх з собою не тягатиме. Якщо, звісно, вони самі про це не попросять. Після чого Матіас на два тижні полетів до Ботсвани. І зателефонував їй, щойно повернувшись, того ж вечора. Попросив про зустріч знову.

Ракель почула звук машини, що газувала, аби заїхати на крутий підйом, який вів до будинку. У нього була старенька «хонда-акорд». Їй невідь-чому це подобалося. Він завжди паркувався біля гаража і ніколи всередині. І це їй теж подобалося. Подобалося, що в нього завжди з собою була зміна білизни та несесер – вони лежали в рюкзаку, який він обов'язково приносив з собою вранці; те, що він питав, коли вони знову зможуть побачитися, і все сприймав, як так і треба. Усе це тепер, звісно, може змінитися, але Ракель була до цього готова.

Матіас вийшов з машини. Високий – майже як Харрі. Приїхавши, він завжди посміхався їй, підвівши до кухонного вікна своє по-хлоп'ячому відкрите обличчя. Навіть коли був смертельно стомлений після нелюдськи довгого чергування. Так, вона була готова. Бо цей чоловік підходив їй, він кохав її і ставив їхній маленький троїстий союз понад усе. Ракель почула, як у замку повертається ключ. Ключ, який вона сама вручила йому минулого тижня. Як він тоді здивувався! Наче дитина, яка отримала вхідний квиток на шоколадну фабрику.

Двері відчинилися, Матіас стояв на порозі, і вона вже була в його обіймах. Їй подобався навіть запах його пальта. Шокою вона притулилася до холодної тканини, що смачно пахла, а тілом пробігло звичне тепло.

– Що таке? – посміхнувся він їй у волосся.

– Я так на тебе чекала! – прошепотіла Ракель.

Він заплющив очі, і так вони постояли ще мить.

Вона випустила його з обіймів і поглянула на усміхнене обличчя. Красень. Вродливіший за Харрі.

Звільнившись, Матіас розстебнув пальто, повісив його та пішов мити руки. Він завжди спершу мив руки, коли повертався з анатомічного театру, де під час лекції проводив маніпуляції з трупами. Харрі теж завжди мив руки після повернення з розслідування вбивства.

Матіас відчинив нижню шафу, висипав до раковини картоплю з відерця й увімкнув воду.

– Як минув день у тебе, люба?

Ракель подумала, що більшість чоловіків не захотіли б розпитувати, як минув її учорашній вечір, адже вона зустрічалася з Харрі, й Матіасу про це було відомо. І це їй теж у ньому подобалося. Вона взялася розповідати, дивлячись у вікно. Її погляд ковзнув по ялинах і спрямувався туди, де тільки-тільки почали засвічуватися вогні міста. Харрі зараз десь там. У безнадійній гонитві за тим, кого так і не вдавалося – і ніколи не вдасться – схопити. Їй стало його шкода. Залишилося тільки співчуття. Хоча ввечері промайнуло щось між ними: тоді вони зчепилися поглядами і ніяк не могли відпустити одне одного. Це було – наче удар електричним струмом, але так само швидко й скінчилося. Зовсім. Магія зникла. І це сталося з її волі.

Вона стала позаду Матіаса, обійняла, притислася до його широкої спини.

Вона відчувала, як під сорочкою ходять його м'язи – він чистив картоплю і кидав її до каструлі.

– Мабуть, сюди влізе ще кілька, – припустив він.

Ракель помітила якийсь порух біля кухонних дверей і озирнулася. Там стояв Олег і дивився на них.

– Принеси, будь ласка, з підвалу ще картоплі, – попросила вона.

Темні очі Олега потемніли ще більше. Він стояв не рухаючись.

Матіас повернувся до нього:

– Я сам можу сходити. – Він узяв порожнє відерце для картоплі.

– Ні, – промовив Олег і зробив невеликий крок. – Я сходжу.

Узяв у Матіаса відерце і вийшов за двері.

– Що з ним? – спитав Матіас.

– Він просто трохи боїться темряви, – зітхнула Ракель.

– Це я зрозумів, але чому він таки пішов туди?

– Бо Харрі казав, що треба зуміти перемогти свій страх. – Вона похитала головою. – Коли Харрі жив тут, він щоразу посилав до підвалу Олега.

Матіас наморщив чоло.

– Харрі зовсім не дитячий психолог, – сумно посміхнулася Ракель. – А Олег слухався тільки Харрі, не мене. З іншого боку, у підвалі ж нема ніяких чудовиськ.

Матіас повернув ручку під конфоркою й тихо промовив:

– А от у цьому ми не можемо бути впевнені.

– Он як? – посміхнулася Ракель. – Ти теж боявся темряви?

– Минулий час тут не зовсім доречний, – криво посміхнувся Матіас.

Так, він їй подобається. Подобається, і квит.

Харрі зупинив автомобіль біля будинку Беккерів. Посидів трохи в машині, дивлячись на жовте світло, що лилося з вікон у двір. Сніговик зменшився до розмірів карлика. Але його тінь усе ще лежала між дерев, дотягуючись до самого паркану.

Харрі вийшов з машини. Дверцята скрипнули, і його обличчя скривилося. Він розумів, що запізно, треба було подзвонити, адже двір – така сама приватна власність, як і сам дім... Проте тверде бажання поговорити з професором Беккером, а також необхідні для такої розмови запаси терпіння визріли у нього саме зараз.

Промоклий ґрунт трохи пружинив під ногами. Він присів навпочіпки. Світло відбивалося в сніговику, наче той був зроблений з матового скла. Вдень він підтанув, із снігу утворилися крихітні кристалики, а тепер, коли температура впала, волога конденсувалася і застигла більшими кристалами. У результаті чистий, білий та легкий сніг, з якого вчора зліпили сніговика, сьогодні зробився сіруватим, великозернистим, збитим.

Харрі підняв праву руку. Стиснув кулак. І вдарив.

Голова сніговика злетіла з плечей і впала на бурий газон. Харрі вдарив ще раз, тепер згори вниз, пальці напружилися, скрючилися, ніби звірячі кігті, пронизали сніг і нарешті вхопили те, що він шукав.

Він висмикнув руку і з тріумфальним жестом простягнув знахідку сніговику – так Брюс Лі тримав перед повергнутим ворогом вирване в нього серце.

Це був червоно-чорний телефон «Нокіа». Його кнопки все ще світилися. Але переможне відчуття в душі Харрі вже згасло. Він розумів, що це зовсім не прорив у слідстві, а просто антракт у ляльковому спектаклі, де дійових осіб смикають за невидимі ниточки. Надто легко усе вийшло. Телефон ім усього-на-всього підкинули.

Харрі дійшов до входних дверей і подзвонив. Відчинив йому Філіп Беккер. Волосся скуйовджене, краватка зсунулася набік, очима лупає, ніби щойно прокинувся.

Філіп запитально подивився на Харрі, помітив у його руці телефон і швидко кивнув:

– У Бірти був саме такий телефон.

– Чи можу я вас попросити набрати її номер?

Беккер зник у глибині будинку, а Харрі залишився чекати. Раптом у дверній проймі з'явилося обличчя Юнаса. Харрі хотів привітатися, але тут заграв мобільний. Це була пісенька «Мій улюблений козлик». На думку Харрі негайно спали останні слова приспіву – він знав пісеньку ще зі школи: «Згадай про свого хазяїна».

Харрі побачив, як на мить освітілося обличчя Юнаса. Мозок хлопчика підсвідомо зреагував на рингтон матері, але радісний вираз майже одразу змінила гримаса неприхованого жаху. І цей жах був Харрі добре знайомий.

Увійшовши до квартири, Харрі відчув запах гіпсу та тирси. Панелі, що закривали стіну, були зняті й штабелями складені на підлозі. На оголеній стіні було видно якісь світлі плями. Харрі провів пальцем по білому нальоту, той осипався на паркет. Він лизнув кінчик пальця – присмак солонуватий. Грибок? Чи це просто проступила сіль, піт будинку? Харрі чиркнув запальничкою і наблизив обличчя до стіни. Нічого не видно, та й запаху ніякого нема.

Улігшись в постіль і втупившись у непроглядну темряву спальні, Харрі думав тільки про Юнаса. І про матір. Про запах ліків та її обличчя, яке повільно розчинялося в білизні подушки. Він цілими днями й тижнями грав із Сестреням, а батько усе мовчав і вдавав, що нічого не сталося... Харрі примарилося, що до нього долинув слабкий звук. Це невидимі нитки росли, натягувалися, намотувалися на темряву й пожирали її, залишаючи слабкі, тремтливі скісні промені світла.

Розділ 7

День третій. Невиявлені дані

Слабке вранішнє світло проникло крізь жалюзі й сірою вуаллю ковзнуло по обличчях двох людей, що сиділи в кабінеті. Комісар поліції Хаген слухав Харрі Холе, наморщивши чоло над чорними бровами, густими, кущистими, які зрослися в одну довгу лінію. На його шикарному столі, на маленькій підставці, лежав мізинець, який, судячи з прикладеного документа, належав японському командирі батальйону Йосіто Ясуді. Коли Хаген навчався в Академії сухопутних військ, він прочитав десь, що Ясуда відрубав собі мізинець, впавши у відчай під час відступу 1944 року в Бірмі. Власником цієї реліквії Хаген став за рік до того, як повернувся до свого початкового роду діяльності – до поліції – й очолив відділ по боротьбі з насильством. Оскільки відтоді багато води збігло, тепер він досить терпляче вислуховував усе, що докладав йому старший інспектор про розслідування зникнення людей.

– В самому тільки Осло щороку зникає шістсот людей. Проте за кілька годин після того, як їх оголошують у розшук, незнайденими залишається лише жменька. Це відомо, як і те, що, коли пошуки тривають понад два дні, людину майже напевне не знайдуть.

Хаген замислено провів пальцем по своїх примітних бровах, що сходилися на перенісці. Йому треба було підготувати нараду з бюджету, яка проходитиме в кабінеті начальника Поліцейського управління. Тема – ухвалене владою рішення про зниження податкових надходжень.

– Більшість зниклих – клієнти психушок або старі, що впали в маразм, – продовжував Харрі. – Але зустрічаються також і порівняно нормальні люди, які зриваються до Копенгагена або вдаються до самогубства. Цих знаходять або в списках пасажирів, або за виписками з рахунків, коли вони знімають гроші в банкоматі; інколи їхні тіла викидає на берег.

– Ну й до чого ти про це?... – перервав Гуннар Хаген і поглянув на годинник.

– Ось до чого. – Харрі витягнув жовту теку, яка з пластмасовим клацанням приземлилася на комісарів стіл.

Хаген подався вперед і став гортати підшиті папери.

– Я обов'язково ознайомлюся, Харрі, адже ти у нас не з тих, хто строчить рапорти.

– Це витвір Скарре, – уточнив Харрі. – Але висновок мій, і його ви маєте вислухати тут і зараз.

– Будь ласка, стисліше.

Харрі склав руки й опустив на них погляд. Довгі ноги він витягнув уперед. Затримав подих. Зараз він скаже те, що збирався, і назад дороги не буде.

– Занадто багато зникло без сліду.

Права Хагенова брова поповзла вгору.

- Поясни.

- Тут дані про шістьох. Жінки від двадцяти до п'ятдесяти, які зникли за період починаючи з тисяча дев'ятсот дев'яносто п'ятого року. Цих жінок так і не знайшли. Я тут поговорив із хлопцями з відділу розшуку зниклих, і вони зі мною погодилися: виходить забагато.

- Забагато порівняно з чим?

- З тим, що було раніше. З тим, що відбувається в Данії та Швеції. Та порівняно з іншими демографічними групами. Майже всі ці жінки були в шлюбі - офіційному або цивільному.

- Ну, нині дами вже більш самостійні, - посміхнувся Хаген. - Від'їжджають, рвуть стосунки, може, знаходять собі мужиків за кордоном. Так що твоя статистика малопереконлива.

- У Швеції та Данії жінки також стали більш самостійними. Але там усіх зниклих рано чи пізно знаходять.

Хаген зітхнув:

- Ну, раз уже ці дані так відрізняються від норми, то чому раніше ніхто не спохопився?

- Тому що цифри Скарре стосуються усієї країни, а поліція зазвичай має справу зі своїм округом. У вас, звісно, є дані з Головного управління поліції Норвегії. У списку тисяча вісімсот імен зниклих безвісти, але це дані за останні п'ятдесят років. До того ж туди входять жертви корабельних аварій та великих катастроф, на кшталт тієї, що сталася на нафтовій платформі «Олександр Х'еланн». Штука в тім, що ніхто не намагався побачити цю закономірність, характерну для всієї території країни. Саме до цього моменту.

- Можливо, й вірно, але ми відповідаємо не за всю територію, Харрі. Тут у нас Поліцейське управління Осло. - І Хаген поклав долоні на стіл, натякаючи, що аудієнція скінчена.

- Атож, а я про що кажу? - Харрі почухав підборіддя. - Це вже дісталось й до Осло.

- Що «це»?

- Учора я знайшов у сніговику мобільний телефон Бірти Беккер. Я сам не знаю, що це, шефе. Але, гадаю, треба в цьому добряче розібратися й витягти на світ. До того ж швидко.

- Статистика - річ цікава. - Хаген узяв мізинець батальйонного командира Ясуди і став погладжувати його великим пальцем. - І я, звісно, розумію, що останній випадок із зниклою жінкою дає привід для занепокоєння. Але цього недостатньо. Отож давай викладай причину, через яку ти наказав Скарре підготувати цей рапорт.

Харрі затримав погляд на Хагені, дістав з внутрішньої кишені м'ятий конверт і простягнув шефу.

– Його поклали мені в поштову скриньку відразу після того ток-шоу, в якому я брав участь на початку вересня. До цього я вважав, що це витівка якогось психа.

Хаген дістав з конверта аркуш паперу, прочитав дев'ять речень, що склалися в текст, і знову втупився в Харрі, хитаючи головою:

– Сніговик? А що таке Муррі?

Харрі стисло пояснив і закінчив:

– Ось чому я боюся, що йдеться про це.

Комісар подивився на нього з нерозумінням.

– Мені б хотілося помилятися, – промовив Харрі, – але вважаю, що на нас чекають дуже тяжкі часи.

Хаген зітхнув:

– То що ти хочеш, Холе?

– Я хочу слідчу групу.

Хаген подивився на Харрі. Як і решта співробітників Поліцейського управління, він вважав Харрі за впертого, зарозумілого, склочного та непередбачуваного алкоголіка. З іншого боку, Хаген був радий, що він з Харрі перебуває по один бік барикад і що той ніколи не вчепиться йому в горлянку.

– Скільки? – запитав він. – І на який термін?

– Десятеро людей. На два місяці.

– Два тижні? – вигукнув Магнус Скарре. – Четверо? Усього? І це – на розслідування вбивства!

Він обурено поглянув на решту колег, які набилися до кабінету Харрі Холе. Їх було троє: Катрина Братт, сам Харрі та Бйорн Гольм з криміналістичного відділу.

– Більше Хаген не дав. – Харрі відкинувся на спинку крісла. – І це не розслідування вбивства. Поки що.

– Що ж це тоді таке? – спитала Катрина Братт. – Поки що?

– Справа про зникнення людини, – відповів Харрі. – Але не забувайте, що в ній багато спільного з іншими подібними випадками, що мали місце останніми роками.

– Йдеться про заміжніх жінок, які раптом зникли пізньої осені? – запитав Бйорн Гольм, демонструючи залишки говірки, яку він вивіз з рідного Тотена разом із колекцією вінілових платівок Елвіса, «Sex Pistols» та «Jason And The Scorchers», трьома костюмами роботи нешвілського шевця, американською Біблією, трохи закоротким диваном-ліжком та гарнітуром для ідальні, який пережив уже три покоління Гольмів.

Усе це він запхав до причепа та притягнув до столиці на старенькому «амазоні» – моделі, що востаннє зійшла з конвеєра «Вольво» ще 1970 року. Бйорн Гольм виклав за нього дванадцять тисяч, але який у «амазона» пробіг, ніхто так і не зміг розібратися, бо показання спідометра тільки наближалися до сотні тисяч кілометрів. Однак цей автомобільчик був утіленням усього, чим був і у що вірив сам Бйорн Гольм. До того ж він пахнув найкраще за всі машини в світі: сумішшю запахів дерматину, жерсті, моторного мастила, вигорілої на сонці полиці для капелюхів, заводу «Вольво» та людського поту, яким лоснилося водійське сидіння. Для Бйорна Гольма то був не просто піт, а шляхетний глянець, квінтесенція усіх попередніх власників: їхньої душі, карми, усього, що вони проковтнули на своєму віку, і взагалі – того, як вони жили в цілому. Із дзеркала заднього виду звисали гральні кубики – справжні плюшеві кубики фірми «Фаззі-дайс». Безглузда іграшка, що якнайкраще символізувала щирю любов та іронічне відмежування, яке він відчував до американської культури та естетики, син норвезьких селян, якому в одне вухо співав Джим Рівз, у друге – «Ramones», а сам він однаково обожнював і те, й інше.

Тепер Бйорн Гольм сидів у кабінеті Харрі у своїй растаманській шапочці, завдяки якій був більше схожий на наркодилера, ніж на експерта-криміналіста. З-під шапчини стирчали величезні вогненно-руді котлетоподібні бакенбарди, котрі обрамляли кругле приемне обличчя з трохи широко посадженими круглими очима, що робило його схожим на вічно здивовану рибину. Це була єдина людина, яку Харрі спеціально попросив включити до слідчої групи.

– І ось іще дещо, – Харрі простяг руку й хлопнув по проектору, що стояв між купами документів у нього на столі.

Магнус Скарре вилаявся й прикрив долонею очі: різкий промінь світла, в якому вирізнялися розмиті літери, вперся йому просто в обличчя. Він пересунувся на інше місце, а Харрі тим часом просторікував з-за проектора:

– Цей лист опинився в моїй поштовій скриньці приблизно два місяці тому. Адреси та імені відправника нема, поштовий штампель поставлено в Осло. Надруковано на звичайному принтері.

Перш ніж Харрі встиг попросити, Катрина Братт натиснула на вимикач біля дверей, кабінет занурився у темряву, й на білій стіні чітко вималювався чотирикутник світла.

Читали у повній тиші.

Незабаром випаде перший сніг. І тоді він знову з'явиться. Сніговик. А коли сніг розтане, він знову когось забере з собою. Ти маєш себе запитати ось про що. Хто зліпив сніговика? Хто породив Муррі? Адже сам сніговик про це не знає.

- Поетично, - пробурмотів Бйорн Гольм.

- Що таке Муррі? - запитав Скарре.

Відповіддю йому було монотонне стрекотіння проектора.

- Найцікавіше - хто такий Сніговик, - вставила Катрина Братт.

- Явно той, кому не завадило б підкрутити мізки, - рішуче промовив Гольм.

Засміявся тільки Скарре й осікся, бо Харрі з темряви пояснив:

- Муррі - так називали одну давно померлу людину. Взагалі Муррі - це австралійські аборигени, які живуть у штаті Квінсленд. Але цей конкретний Муррі, доки був живий, убивав жінок по всій Австралії. Досі ніхто не знає точно, скільки саме. Його справжнє ім'я було Робін Тувумба.

Зашелестів шепіт.

- Маніяк! - видихнув Бйорн Гольм. - Той самий, якого ти вбив!

Харрі кивнув.

- Отже, ти думаєш, що у нас клієнт саме такого штибу?

- Враховуючи цей лист - не виключено.

- Гей-гей, притримайте коней! - підняв руку Скарре. - Скільки ти вже кричав «вовки!», коли тобі видавалося щось схоже на ту австралійську справу, Харрі?

- Тричі, - відповів Харрі. - Як мінімум.

- Але в Норвегії досі серійних убивць не було. - Скарре кинув швидкий погляд на Катрину - переконався, що вона його уважно слухає. - Може, це через ті курси з «маніякознавства», які ти пройшов у ФБР? Може, тому, що ти їх бачиш скрізь та всюди?

- Не виключено, - погодився Харрі.

- Тоді дозволь нагадати тобі, що за винятком хлопця, який бігав зі шприцом за старими, які все одно невдовзі мали померти, у Норвегії серійних убивць не було ніколи. Ці хлопці водяться лише в США, та й то переважно в кіно.

- Неправда! - прохопилася Катрина Братт. Усі одночасно повернулися до неї, і вона стримала нервовий дріж. - Вони водяться і в Швеції, й у Франції, Бельгії, Англії, Данії, Росії та Фінляндії. При цьому відомі тільки розкриті злочини. Про невиявлені переважно вголос не сповіщають.

У темряві Харрі не видно було, як почервоніло обличчя Скарре, проте він відзначив, як той агресивно висунув підборіддя в бік Катрини Братт.

– У нас навіть трупа нема, а таких листів я вам можу замовити цілу шафу! – обурено заявив Скарре. – До того ж від людей, ще більш схибнутих, ніж цей... цей... Сніговик.

– Штука в тому, – сказав Харрі, підвівшись та підійшовши до вікна, – що наш псих зробив ґрунтовне розслідування. Ім'я Муррі в газетах навіть не згадувалося. Це був псевдонім Робіна Тувумби, який він використовував, коли був борцем у пересувному цирку.

Останній промінь денного світла пробився крізь хмари. Харрі поглянув на годинник. Олег дуже просив вийти раніше, щоб устигнути й на «Slayer».

– З чого ж почати? – запитав Бйорн Гольм.

– Що? – перепитав Скарре.

– З чого почнемо? – виправився Гольм, згадавши про свою говірку.

Харрі підійшов до стола.

– Гольм ще раз огляне будинок та двір Беккерів – як ніби це було місце вбивства. Мобільний та шарф перевірити особливо. Скарре, склади список засуджених раніше за вбивство, насильство, підозрюваних...

– ...у подібних злочинах та усілякої іншої наволочі, яка зараз на волі, – закінчив за нього Скарре.

– Катрино, сідайте за документацію по зниклих жінках та шукайте спільний малюнок.

Харрі чекав на неминуче запитання: «Який малюнок?», але Катрина Братт тільки коротко кивнула у відповідь.

– О'кей, – завершив Харрі, – починайте.

– А ви? – запитала Братт.

– А я піду на концерт, – відповів Харрі.

Коли всі вийшли з кабінету, Харрі втупився у свій блокнот, дивлячись на єдиний зроблений ним запис: «невиявлені дані».

Сильвія бігла щосили. Вона бігла у напрямку дерев, туди, де вони росли найгустіше, грізно темніючи на тлі сутінків. Бігла, щоб урятуватися.

Вона не зашнурувала черевиків, і тепер вони були повні снігу. В руці Сильвія стискала маленьку сокирку. Її лезо почервоніло від крові.

Учорашній сніг, напевне, майже весь розтанув, але це в місті, а тут, у горах, у Солліхьогді, усього півгодини їзди звідси, він може лежати й до

весни. Як же вона жалкувала, що вони переїхали сюди, до цього Богом забутого місця, на ці пустирі за селищем! Бігла б вона зараз по асфальту, на якому не залишається слідів, містом, чий гамір заглушає кроки втікача! У місті можна загубитися у величезному тісному людському натовпі. А тут вона зовсім сама.

Хоча ні.

Не зовсім.

Розділ 8

День третій. «Лебедина шия»

Сильвія бігла лісом. Ставало темно. Узагалі вона ненавиділа ранні сутінки листопада, але цього разу їй усе здавалося, що темніє не досить швидко. Темрява приховує сліди, вкриває її. Місцевість вона знала як свої п'ять пальців і була в змозі орієнтуватися, щоб випадково не повернути назад до будинку, просто до лап... цього. Але от невдача: за ніч сніг змінив усе навколо, прикрив каміння – так добре знайоме їй каміння – й згладив усі обриси. Та й сутінки стирали звичні предмети ландшафту. Де вона? Сильвія зробила спробу подолати напад паніки, що охопив її.

Вона зупинилася й прислухалася. Нікого. Тільки її дихання, що захлиналися, рвало тишу з таким звуком, як рветься папір, що в нього вона загортає сніданок для дітлахів, збираючи їх до школи. Сильвія зробила спробу дихати рівніше. Кров так само шуміла у вухах, але вона розчула тихе дзюрчання струмка. Струмок! Вони завжди йшли вздовж нього, коли збирали ягоди, ставили пастки або шукали курей, що заблукали, яких – вони це чудово розуміли – насправді викрала лисиця. Струмок збігав униз, до ґрунтової дороги, а дорогою рано чи пізно проїде якась машина.

Кроків Сильвія більше не чула. Ані звуку зламаного сучка, ані рипіння снігу під ногами. Може, їй вдалося відірватися?

Струмок тік немов по білому простирадлу, яким було вистелене дно лісової балки. Сильвія скочила у воду. Струмок був неглибокий – вода дійшла до середини щиколотки та залилася у взуття. Стало так холодно, що навіть м'язи скрутило, але вона попрямувала вниз за течією, високо підіймаючи ноги, роблячи великі кроки, що супроводжувалися гучним сплеском. Жодних слідів! – переможно думала вона. І пульс заспокоювався, хоча вона продовжувала бігти.

Недаремно останніми роками Сильвія проводила довгі години в тренажерному залі. Там вона скинула шість кіло, тіло підтяглося, стало гнучким – їй ніколи не давали її тридцяти п'яти років! Про це щоразу казав Інґве, з яким вона познайомилася минулого року на психологічному тренінгу з натхнення. Де її, власне, і надихнули на все інше. Господи, якби тільки вона могла прокрутити годинник назад! На вісім років назад. Вона б усе зробила інакше! Не одружилася б із Ролфом. І зробила б аборт. Звісно,

тепер, коли близнючки вже з'явилися на світ, про це неможливо навіть подумати. Але до того, як у неї з'явилася малеча – Емма та Ольга, – усе було можливе, і тоді вона не опинилася б у цій в'язниці, яку так старанно збудувала навколо себе.

Сильвія наткнулася на гілку, що звисала над струмком, і тут крізь примружені очі побачила, як щось промайнуло, мабуть, якийсь звір вискочив до струмка й відразу зник у темряві лісу.

Їй треба бути обережнішою, бо скалічить ноги... Усього кілька хвилин минуло відтоді, коли вона стояла у хліву зі скривавленою сокирою, а їй вони здалися вічністю. Вона відрубала голови двом куркам та збиралася взятися за третю, як раптом за спиною почувся скрегіт дверей. Сильвія мимоволі здригнулася: як-не-як вона була вдома сама, до того ж ані кроків, ані шуму машини не почула. Перше, що прикувало її увагу, це ота дивна штука – металева петля на ручці. Схожа на зашморг, яким ловлять лисиць. Але коли той, у чий руці був цей інструмент, заговорив, Сильвія зрозуміла, що полювання ведеться на неї й померти має саме вона.

До того ж, їй навіть пояснили чому.

Вона прислухалася до цієї божевільної, але чіткої логіки, а кров гуркотіла в її жилах, наче вже готуючись зсістися. І тут їй пояснили, як вона помре. У деталях. А петля стала нагріватися: спочатку вона була червона, потім біла. І тоді Сильвія панічно намацала руків'я сокири прямо під піднятою рукою цього навіженого, вдарила, побачила, як піджак та джинси роз'їхалися вбік, наче вона смикнула блискавку, а на оголеній шкірі з'явилася червона смуга. Він відсахнувся і зробив кілька кроків по залитій курячою кров'ю підлозі, а Сильвія, не вагаючись, метнулася до задніх дверей сарая, що дивилися на ліс. У темряву.

Коліна наче паралізувало, одяг змокла наскрізь. Але Сильвія знала, що ґрунтова дорога зовсім недалеко. А звідти до сусідньої садиби – п'ятнадцять хвилин бігцем. Струмок зробив петлю. Ліва нога наткнулася на щось під водою, почувся звук удару, вона відчула, як щось схопило її за ногу, і наступної миті Сильвія Оттерсен приземлилася долілиць на живіт, насорбалася води, що тхнула землею та гнилим листям, і, допомагаючи собі руками, стала навколішки. Вона переконалася, що поруч, як і раніше, нікого нема, і хвиля паніки відступила; виявилось, що нога міцно застрягла. Вона почала мацати рукою, очікуючи наткнутися на коріння, що обплутало ногу, але під водою було щось гладеньке та міцне. Метал. Металева дуга. Сильвія придивилася і побачила поруч очі, пір'я та зблідлий червоний гребінець. Куряча голова. Не з тих, що вона недавно відрубала. Цю приніс сюди Ролф як приманку. Після того як у комуні дізналися, що минулого року лисиця викрала в них шістнадцятеро курей, їм дозволили розставити навколо хутора – тільки не на стежках, якими людям могло спасти на думку прогулятися, – певну кількість лисячих капканів системи «лебедина шия». Найкраще місце для капкана – струмок, треба тільки примудритися встановити його під водою так, щоб зовні стирчала лише приманка. Щойно лисиця візьметься за курячу голову, капкан замкнеться у неї на шиї – звір загине вмить.

Рука продовжувала мацати.

У магазині «Все для полювання», де вони купляли капкани, їм сказали, що пружина така міцна, що запросто може зламати ногу дорослій людині. Щоправда, її змерзла нога не відчувала ніякого болю. Однак пальці намацали тонкий сталевий дріт, прикріплений до «лебединої шиї». Без інструментів, які лежать у сараї, нічого й думати про те, щоб розкрити капкан. До того ж вони зазвичай примотували його до дерева за допомогою сталевого дроту, щоб напівмертва лисиця, або хто там до нього потрапить, не заволокли капкан, що коштував грошей. Рука ковзнула під водою уздовж дроту, поки не наштовхнулася на металеву табличку з прізвищем власника – їхнім прізвищем. Так установлено правилами.

Сильвія здригнулася. Щось хруснуло вдалині? Серце знову закалатало, наче шалене, а вона все вдивлялася у темряву, що ставала усе густішою.

Задубілі пальці намацували дріт, розриваючи сніг на березі струмка. Дріт був примотаний до стовбура берези. Спробувала себе переконати, що панікувати не варто, що вузол розплутається, як тільки вона потягне за кінець дроту, що перелому в неї нема, а в лісі шумить якийсь звір. Вона спробувала підчепити кінець дроту і навіть не відчула болю, коли ніготь зламався майже посередині. Нічого не виходить. Вона нахилилася, зуби хруснули, коли вона зробила спробу перекусити дріт. Дідько! Тепер вона чітко розчула неквапливі кроки по снігу та затамувала подих. Кроки затихли десь за стовбуром берези. Можливо, це лише уява, але їй здалося, що вона чує його дихання, відчуває запах. Сильвія сиділа не рухаючись. І тоді він рушив далі. Звук став затихати. Він віддалявся. Вона схлипнула. Тепер їй треба вивільнитися. Одежа промокла, отож коли її не знайдуть, за ніч вона точно замерзне зовсім. І тут їй сянуло: сокира! Вона зовсім забула про сокиру. Адже дріт тонкий. Покласти на камінь, кілька разів добряче вдарити – і вона вільна. Сокирка напевне десь у струмку. Вона повернулася, опустила руку в чорну воду і стала обмацувати кам'янисте дно.

Нічого.

У відчаї Сильвія стала навколішки, уважно оглядаючи сніг, і нарешті помітила лезо сокирки, що виблискувало у воді за два метри від неї. Відчувши, як натягнувся дріт, вона лягла плазом у струмок, аж тала вода забурлила навколо, і зробила ривок наче загнаний звір. Не виходить! Сокирка надто далеко. Її пальці хапали повітря у п'ятдесяти сантиметрах від неї. Підступили сльози, але вона втримала їх: ще встигне наплакатися.

– Тобі оце потрібно?

Вона й не помітила, як перед нею посеред струмка опинилася істота, що сиділа навпочіпки. Воно. Сильвія відповзла назад, але істота подалася за нею, простягаючи сокиру:

– На, візьми.

Сильвія стала навколішки і взяла сокиру.

– А що ти хочеш з нею зробити?

Сильвія відчула лют, яка накопилася нестримно, здебільшого так буває після жаху. Цього разу хвиля люті була дикою. Сильвія прицілилася й

змахнула піднятою рукою із затиснутою сокирою, але дріт смикнув її назад, сокира чиркнула в темряві, а Сильвія знову опинилася у воді.

Позаду тихо захихотіло.

Сильвія озирнулася.

– Іди геть, – простогнала вона, відпльовуючись від крихт гравію.

– Я хочу, щоб ти іла сніг, – промовив голос. Істота підвелася і на мить затримала погляд на тому місці, де тканину піджака було розрубано.

– Що? – видушила з себе Сильвія.

– Хочу, щоб ти іла сніг, поки не почнеш мочитися під себе. – Істота стояла за межами кола, яким могла пересуватися Сильвія на своєму дроті, і роздивлялася її, нахиливши голову. – Поки черево твоє не наповниться та не закрижання так, що на ньому вже не танутиме сніг. Поки всередині тебе не буде суцільна крига. Поки ти не станеш самою собою. Справжньою. Тією, яка нічого не відчуватиме.

Сильвія чула кожне слово, але смисл сказаного вислизав від неї.

– Ніко5ли! – вигукнула вона.

Істота зробила крок у її бік, не виходячи зі струмка, що дзюрчав:

– Кричи, скільки хочеш, люба Сильвіє. Бо тебе більше ніхто не почує. Ніколи.

Сильвія побачила в його руці той самий дивний інструмент. У темряві червоною краплею світилася розжарена петля. Коли вона торкнулася води, почулося шипіння і вгору піднялася пара.

– Ти істимеш сніг. Повір.

До паралізованої свідомості Сильвії повільно доходило, що життя її сплигло. Залишалося тільки одне. Темрява швидко згущувалася, але Сильвія, стискаючи руків'я сокири, намагалася сфокусувати погляд на істоті, яка стояла між дерев. Вона підвелася, пальці кололо: до них знову припливла кров, наче вона теж зрозуміла, що це їхній із Сильвією шанс. Вони з близнюками часто вправлялися у киданні: Сильвія жбурляла сокиру в стіну сінника, де пляма фарби зображувала лисицю. І щоразу, коли вона влучала й хтось із дітей виймав сокиру та приносив назад, близнючки переможно кричали: «Ти вбила звіра, ма! Убила звіра!»

Сильвія обережно виставила ногу вперед. Одного швидкого кроку буде достатньо для оптимальної сили та точності удару.

– Ти псих, – прошепотіла вона.

– А от саме в цьому, – сказала істота, як здалося Сильвії, з легким глузуванням, – нема жодних сумнівів.

Сокира свиснула низьким голосом і пронизала густу, майже відчутну на дотик темряву. Сильвія залишилася стояти, вправно тримаючи рівновагу, її права рука була спрямована вслід смертоносній зброї. А та просвистіла між деревами, зрубала на льоту тонку гілочку та й зникла в темряві, залишивши тільки глухий звук, з яким сокира встряла в сніг.

Вона притислася спиною до стовбура берези й осіла на берег струмка. Цього разу вона не намагалася придушити ридання, що підступали. Бо тепер вона точно знала. Більше нічого не буде.

– Ну що, почнемо? – вкрадливо запитав голос.

Розділ 9

День третій. Діра

– Правда, круто?

Захоплений голос Олега перекрив шипіння олії у «Кебабному дворі», який був ще повен народу: після концерту в «Спектрумі» частина глядачів перемістилася саме сюди. Харрі кивнув Олегу, а той, усе ще мокрий від поту, у своїй куртці з капюшоном, не переставав дрібно підскакувати та усе говорив, говорив, згадуючи справжні імена зі «Slipknot». Харрі раніше ніколи про них не чув: на сцені вони виступають у масках, інформації на обкладинках альбомів було мало, а нормальні музичні журнали про такі колективи просто не пишуть. Харрі замовив по гамбургеру та поглянув на годинник. Ракель обіцяла, що під'їде сюди рівно о десятій. Олег продовжував теревенити. Коли це сталося? Як дванадцятирічний хлопчисько міг полюбити пісні, у яких йдеться про різні стадії вмирання, про відчуження, холод та суцільний відчай? Можливо, Харрі варто було перейматися цим, але він не став. Це був такий початковий ступінь: одяг, який хлопець мав приміряти, щоб подивитися, підходить він йому чи ні. Цікавість колись ущухне, і в його житті з'являться інші захоплення. Кращі. Чи гірші.

– А тобі теж сподобалося, еге ж, Харрі?

Харрі кивнув. Йому забракло сміливості сказати, що концерт йому був не на користь: щойно він змішався з натовпом, що наводнив «Спектрум», як у Харрі почалася параноя, яка регулярно навідується до людей, що люблять випити. А його вона останніми роками не забувала й у тверезому стані. Отож, замість покращення настрою він озирався, вдивляючись у суцільну масу облич, чітко відчуваючи, що за ним стежать.

– Ну, «Slipknot» видали! – захлинався Олег. – А маски узагалі – шалені! Особливо той, з довгим тонким носом. Схожий на... на цього...

Харрі слухав краєм вуха, сподіваючись, що Ракель ось-ось з'явиться. Повітря у забігайлівці було густе та липке, воно накладалося на обличчя

тонкою плівкою жиру. Харрі спробував відкинути підступну думку, але вона була вже тут як тут: а добре б оце хильнути...

– Це індіанська маска смерті, – пролунав жіночий голос позаду них. – І взагалі, «Slayer» був кращий за «Slipknot».

Харрі здивовано обернувся.

– Хлопці зі «Slipknot» вже надто пишаються, хіба ні? – продовжила вона. – Ідеї в них вторинні, а самі вони – шелихвости.

На ній було чорне, воблип блискуче пальто до п'ят, застебнуте до самого горла. З-під пальта було видно лише чорні черевики. Бліде обличчя, підведені очі.

– Ніколи б не повірив, – пробурмотів вражений Харрі, – що ти любиш таку музику!

Катрина Братт посміхнулася:

– Однак я дивлюся у корінь суперечностей.

У подальші пояснення вона вдаватися не стала, а тільки жестом замовила мінералку.

– «Slayer» – відстій, – спантеличено пробурмотів Олег.

Катрина обернулася до нього:

– А ти, мабуть, Олег.

– Так, – тихо відповів хлопець, підтягуючи свої камуфляжні штани. Увага з боку дорослої жінки йому й подобалася, і не подобалася. – А звідки вам знайти?

– «Знайти»? – продовжуючи посміхатися, перепитала Катрина. – Ти ж з Хольменколлена, ти маєш вимовляти «знати». Це Харрі навчив тебе говорити, як на східному узбережжі?

І в Олега кров прилинула до щік.

Катрина голосно засміялася й легко доторкнулася до його плеча:

– Вибач, просто я допитлива.

Хлопчик так густо почервонів, що білки очей заблищали на обличчі, як у негра.

– Я теж, – сказав Харрі, простягаючи Олегу кебаб. – І от мені цікаво, невже ти вже відшукала спільний малюнок, як я тебе просив, Катрино? Якщо вже в тебе вистачило часу сходити на концерт. Га?

Харрі подивився на неї так, що вона відразу зрозуміла: не слід було зачіпати хлопця.

– Щось таки й знайшла, – сказала Катрина, відкриваючи пляшку «Фаррису», – але ти зараз зайнятий, тому давай перенесемо розмову на завтра.

– Я не настільки зайнятий, – насупився Харрі й одразу забув про плівку жиру та задуху.

– Узагалі це конфіденційна інформація, а тут надто людно, – озирнулася Катрина. – Але напевне я можу прошепотіти тобі на вухо кілька ключових слів.

Вона нахилилася ближче, і крізь запах киплячої олії він вловив аромат парфумів, майже чоловічих, і її палке дихання:

– Просто біля входу стоїть чорний «фольксваген-пасат». За кермом жінка, яка давно намагається привернути твою увагу. Я так розумію, це мати Олега...

Харрі різко випростався й подивився у вікно. Ракель вивернула кермо і підвела на нього очі.

– Не замацай тут нічого, – буркнула Ракель, коли Олег з кебабом у руці скочив на задне сидіння.

Харрі стояв біля опущеного скла. На ній були прості світло-блакитні джинси. Він їх добре знав. Знав, як вони пахнуть і як по них ковзає долоня або щока.

– Як концерт? – звернулася вона до Харрі.

– Запитай в Олега.

– А що за група? – Ракель подивилася на Олега в дзеркало заднього виду. – Мені видалося, що люд трохи дивно одягнений.

– Гарні пісні про кохання і все таке, – відповів Олег і швидко підморгнув Харрі, щойно мати відвернулася від дзеркала.

– Дякую, Харрі, – кивнула Ракель.

– Нема за що. Їдь акуратніше.

– А хто ця жінка?

– Колега. Новенька у нас.

– Справді? А враження таке, наче ви вже добре знайомі.

– Чому?

– Бо... – Вона осіклася. Потім повільно похитала головою і засміялася. Отой її низький грудний сміх йшов, здавалося, просто з серця. Упевнений та розгублений водночас. Сміх, через який Харрі колись і закохався. – Пробач, Харрі. На добраніч.

Скло поповзло вгору, чорний автомобіль зіслизнув з тротуару і поїхав.

Харрі неспішно рушив по Бругата. На кожному кроці тут були забігайлівки, кафе та бари, крізь відчинені двері лилася музика. Він хотів було випити кави в «Теддіс софтбарі», але потім вирішив, що думка невдала, і пройшов мимо.

– Кави? – здивовано перепитав хлопець за стійкою.

З музичного автомата лилася пісня Джонні Кеша, й Харрі підніс палець до губ.

– А що, є краща пропозиція? – почув Харрі власний голос, знайомий і незнайомий водночас.

– Атож! – відповів хлопець і відкинув масне волосся назад. – Свіжозвареної кави нема, тож як щодо свіженького пивка?

Джонні Кеш співав про Бога, хрещення та нові висоти.

– Чудова думка, – погодився Харрі.

Хлопець просяяв.

Тут Харрі відчув, що в кишені завібрував мобільний. Він схопив його так різко й жадібно, наче саме на цей дзвінок і чекав.

Це був Скарре.

– Ми щойно отримали заяву про зникнення людини. Наче підходить: жінка, заміжня, двоє дітей. Кілька годин тому чоловік та діти повернулися додому, а її вже не було. Живуть у лісах, у Солліхьогді. Ніхто з сусідів її не бачив, а на машині вона звідти виїхати не могла, бо машина була в чоловіка. Та й на дорозі жодних слідів не виявлено.

– І слідів пішохода?

– Ні. Там у горах досі лежить сніг.

На стіл перед Харрі з характерним звуком гепнувся келих.

– Харрі! Ти чуєш?

– Так-так. Я просто думаю.

– Про що?

– Там є сніговик?

– Що?

– Сніговик!

– Звідки мені знати?

- То поїдемо зараз і з'ясуємо. Сідай у машину, підбереш мене на Стургата.

- А завтра ми не можемо цим зайнятися, Харрі? Я тут на вечір знайшов собі одну молодичку і збираюся тее... А ту жінку тільки оголосили в розшук, отож поки не горить.

Харрі поглянув на краплю пивної піни, яка змією поповзла по келиху.

- Узагалі-то, - пробурмотів Харрі, - горить, та ще й пекельно.

Бармен здивовано подивився на неторкнуті півлітра пива, п'ятдесятикранову купюру, що лежала на стійці, і на широку спину, що вже зникла в дверях, звідки долинав голос Джонні Кеша.

- Сильвія нікуди не збиралася йти, - твердо сказав Ролф.

Ролф Оттерсен був худий аж до кістлявості. Фланелева сорочка, застебнута на всі гудзики, а з комірця стирчала голова на тонкій шиї. Схожий на якогось болотяного птаха, вирішив Харрі. З рукавів сорочки висовувалися тонкі руки з довгими пальцями, що перебували у постійному русі. Нігті на правій руці були довгі та гострі, наче пазурі. Очі здавалися великими за товстими скельцями круглих окулярів у простій сталевій оправі - такі були популярні у радикально налаштованій молоді в шістдесяті роки. Плакат на стіні гірчиного кольору зображував індіанців, які несли анаконду.

Харрі впізнав обкладинку альбома Джоні Мітчела, який вийшов ще у кам'яний вік хіпі. Поруч із плакатом висіла репродукція відомого автопортрета Фріди Кало. Жінка-лідер, подумав Харрі. Картину напевне обирала дружина. Підлога була з нетесаних соснових дощок, а освітлювалася кімната цілим зібранням давніх парафінових свічок у світильниках з коричневої глини, зроблених, схоже, руками мешканців цього будинку. У кутку біля стіни стояла гітара з нейлоновими струнами. Ось, виявляється, чому в Ролфа Оттерсена такі нігті.

- Ви впевнені, що вона нікуди не збиралася йти? - спитав Харрі.

На журнальному столику перед ним лежала фотографія дружини Ролфа з дітьми - десятирічними близнючками Еммою та Ольгою. Сильвія Оттерсен дивилася на світ великими сонними очима, які бувають у людей, котрі все життя носили окуляри, а потім перейшли на лінзи або зробили лазерну корекцію зору. У дівчат очі були точнісінько як у матері.

- Так. Вона б попередила, - відповів Ролф Оттерсен. - Залишила б записку. З нею щось сталося.

У двері просунув голову Скарре:

- Приїхали кінологи, привезли собаку-трупонюха.

- Починайте, - наказав Харрі. - З усіма сусідами поговорили?

- Еге ж. Поки що - нічого.

Скарре зачинив двері, і тут Харрі помітив, що очі Ролфа Оттерсена за скельцями окулярів стали ще більшими.

– Трупонюха? – прошепотів він.

– Це просто вислів такий, – відповів Харрі й відзначив про себе, що треба було дати прочухана Скарре, нехай думає, як висловлюється.

– Тобто ви цю собаку використовуєте, і коли шукаєте живих людей? – благально запитав нещасний чоловік.

– Ну звісно, – підтвердив Харрі замість того, щоб зізнатися: пес-трупонюх спеціально натренований знаходити тіла вбитих; він навряд чи впорається з пошуком наркотиків, загублених речей та людей, які ще живі. Бо він працює тільки з мертвими. І квіт.

– Отже, востаннє ви бачили дружину вчора о четвертій годині? Так? – запитав Харрі, роздивляючись записи. – Перед тим, як із дочками вирушили до міста. Що ви там робили?

– Я займався справами крамниці, у дівчаток був урок скрипки.

– У крамниці?

– У нас маленька крамничка в районі Майорстуа. Продаємо вироби ручної роботи: африканські сувеніри, предмети мистецтва, меблі, одяг – усяке таке. Закупуємо безпосередньо у виробників за добру платню. Частіше там працює Сильвія, але в четвер ми відчинені до пізньої години, тож вона приїздить сюди машиною, і ми міняємося: я з дівчатами іду до міста, торгую в крамниці, а вони грають на скрипці з п'ятої до сьомої. Потім я їх забираю, і ми повертаємося додому. Зазвичай до половини восьмої, може, трохи пізніше.

– Гм. А хто ще працює з вами?

– Ніхто.

– Отже, щочетверга ви зачиняєте крамницю серед робочого дня? Приблизно на годину, так?

Ролф Оттерсен криво посміхнувся:

– Це ж крихітний магазинчик. Покупців у нас зовсім небагато. Чесно кажучи, до різдвяного розпродажу їх зовсім не буває.

– А як тоді...

– Нам допомагає НОРАД – норвезька організація з підтримки країн третього світу. Виплачує допомогу нам та нашим постачальникам. Адже тут важливі не крони, ере та інші прибутки, а принцип. Згодні?

Харрі кивнув, хоча він саме думав не про економічну підтримку африканської торгівлі сувенірами, а про те, як довго вони добиратимуться до Осло.

З кухні, де близнюки сиділи за пізньою трапезою, долинали звуки радіо. Телевізора в будинку, здається, не було.

– Ну що ж, дякую. – Харрі підвівся й вийшов на вулицю.

У дворі приткнулися три автомобілі, серед них – «вольво-амазон» Бйорна Гольма, перефарбований у чорний колір і покритий лаком, з ралійними смугами, що йшли через весь дах та багажник. Харрі поглянув на чисте зоряне небо, що оксамитовим пологом зависло над двором, потягнув носом повітря. Пахло ялинником та пічним димом. З узлісся до нього долиняло скигління пса та голоси поліцейських. До сарая Харрі пішов в обхід – так вони домовилися, щоб не затоптати сліди, які можуть, якщо пощастить, знайтися. Крізь відчинені двері було чути голоси. Він присів навпочіпки і при світлі лампи, що падало з дверної пройми, взявся вивчати відбитки ніг, залишені на снігу. Потім підвівся, притулився до одвірка й дістав пачку сигарет.

– Схоже на місце вбивства, – промовив він. – Кров, трупи, перевернуті меблі.

Бйорн Гольм та Магнус Скарре притихли, обернулися і вступили туди, куди дивився Харрі. Велике відчинене приміщення освічувалося двома саморобними лампами, що звисали з товстої балки. В одному кутку сарая стояв токарний верстат, а над ним висіла дошка, на якій розташувалися різноманітні інструменти: молотки, пасатижі, обценьки, свердла. Жодної електричної штуківини. В другому кутку – вольєр з сітки, де на сідалі сиділи кури. Чулося строкате кудкудакання. Посеред сарая на голій сірій підлозі, залитій кров'ю, лежали три обезголовлені тушки. На спеціальному верстаку, де забивали курей, валялися три голови. Харрі затис у зубах сигарету, але запалювати не став. Він обійшов калюжу крові, сів навпочіпки перед верстаком і, зіщулившись, став роздивлятися курячі голови. Матове світло його кишенькового ліхтарика відбивалося у почорнілих очах. Він підняв пір'ячко – біле з чорною облямівкою, наче воно обгоріло, – потім уважно роздивився рівний зріз на курячих шиях. Кров уже зсілася й почорніла.

– Знайшов щось цікаве? – спитав Бйорн Гольм.

– Мій мозок, Гольме, пошкодився в результаті професійної деформації. Зараз він аналізує курячу тушку.

Скарре голосно реготнув і вимовив блазньовато, розмахуючи рукою, наче писав у повітрі газетний заголовок:

– «Жорстоке потрійне вбивство. Загинуло трое курей. Під підозрою – члени секти вуду. Харрі Холе почав розслідування».

– Але найцікавіше – те, чого я тут не знайшов, – замислено мовив Харрі.

Бйорн Гольм підняв брову, ковзнув поглядом навколо і повільно кивнув. Скарре нерозуміюче подивився на них:

– Що?

- Знаряддя вбивства, - відповів Харрі.

- Сокири, - підхопив Гольм. - Єдиний розумний спосіб забити курку - рубонуту сокирою.

- Ну, оскільки курей забивала жінка, - сказав Скарре, пирхнувши, - вона напевне поклала сокиру на місце. Селяни ж люблять порядок.

- З останнім твердженням згоден. - Харрі прислухався до курячого кудкудакання, яке, здавалося, доносилося зусібіч. - Тим більш цікаво, чому дошка, на якій хазяї рубають курей, злетіла з верстака, а тушки валяються на підлозі. До того ж на місці сокири нема.

- Нема на місці? - Скарре подивився на Гольма й закотив очі.

- Скарре, будь ласка, спроможися огледітися навколо, - порадив Харрі, не підводячи очей.

Скарре продовжував дивитися на Гольма, який потай кивнув у бік токарного верстата й дошки з інструментами, що на ній висіли.

- От дідько! - вилаявся Скарре.

На порожньому місці між молотком та іржавою пилою було видно чіткий контур відсутньої сокири.

Харрі потер підборіддя:

- Що ж, сарай ми огледіли, і поки що все виглядає так: імовірно, Сильвія Оттерсен залишила приміщення, так і не покінчивши з курми, причому інструмент приховала з собою. Гольме, ти зможеш за температурою тушок визначити, коли це сталося?

- Угу.

- Про що це ви? - встряв Скарре.

- Мені треба дізнатися, о котрій годині вона зірвалася звідси, - пояснив Харрі. - Гольме, є в тебе щось по слідах навколо будинку та сарая?

- Затоптали вже все, - похитав головою криміналіст. - Та й трохи темно мені. Я знайшов багато слідів Ролфа Оттерсена та два-три чиїсь інші сліди, які ведуть до сарая, але тут і зникають. Слідів, що ведуть із сарая, нема. Може, звідси її винесли?

- Гм. Тоді сліди того, хто її ніс, були б глибшими. Шкода, звісно, що ніхто не вступив у кров.

Харрі, зіщулившись, подивився на темні стіни сарая, на які не падало світло ламп. Із двору почулося скигління пса та люта лайка поліцейського.

- Скарре, піди дізнайся, що там у них, - попросив Харрі.

Скарре випарувався, а Харрі знову ввімкнув ліхтарик і попростував до стіни, простягнувши руку до нефарбованих дощок.

– Це ж що... – почав Гольм, але осікся, почувши глухий звук, з яким черевик Харрі вдарив у стіну.

З'явився шматок зоряного неба.

– Задні двері, – відповів Харрі на незакінчене питання і подивився на чорний ліс та обриси ялин, що виднілися на тлі тьмяно-жовтої плями, в яку злилися вдалечині міські вогні.

Він спрямував промінь ліхтарика униз і відразу побачив сліди.

– Двое, – сказав Харрі.

– Псяча морда, – вилаявся Скарре, що повернувся до сарая. – Не хоче іти, і квіт.

– Не хоче? – Харрі провів променем ліхтарика по ланцюгу слідів, але вони зникали там, де лісові дерева вартували нічну темряву.

– Кінолог сам нічого не розуміє. Каже, пес, здається, страшенно чимось наляканий. Навідріз відмовляється заходити до лісу.

– Може, лисицю почув, – припустив Гольм. – У тутешніх лісах їх повно.

– Лисицю? – фиркнув Скарре. – Ти на пса поглянь. Такий здоровенний собацюра лисиці не злякається.

– Ну, може, він і лисиці ніколи в житті не бачив, – заступився Харрі. – Просто почув дикого звіра. Адже це нормально – боятися чогось невідомого. А хто не боїться – згортає ласти раніше, ніж треба. – Харрі відчув, що серце забилося сильніше. І він знав чому. Ліс. Темрява. Типовий ірраціональний страх. І його треба переборювати. – Так, далі працюйте, як на звичайному місці злочину. А я перевірю, куди ведуть сліди.

– О'кей.

Харрі ковтнув слину і вийшов із задніх дверей сарая. Все це вже було з ним – двадцять п'ять років тому. Тоді тіло так само опиралося його волі.

Під час осінніх канікул він приїхав до діда в гості, до Ондалснаса. Хутір лежав на схилі гори, а над ним вивисувалася велична вершина кряжа Ромсдалсфйеллен. Харрі було десять років. Він пішов до лісу пошукати дідову корову, яка не повернулася додому. Хотів знайти її перш, аніж дід та решта інших. Отож він поспішав: біг як скажений по грудках та скелях, укритих м'яким чорничником, з-поміж якого стирчали кривенькі карликові берізки. Скелі з'являлися та зникали, він мчав повз них на коров'яче «му!», що лунало десь за деревами. Мукання почулося знову – тепер трохи далі та праворуч. Харрі перескочив через струмок, проліз під деревом, і його гумові чоботи зачвакали по болоту. Він помітив, що на нього

насувається злива, і побачив стіну води, що спадала з неба на прямовисну скелю.

І все це було так дивовижно, що він навіть не помітив, як настала темрява, як виросла вона з болотної води, прокралася між дерев, розтеклася чорною тушшю з тінистого боку скель і скупчилася по ярах. Харрі було не до того: він дивився вгору, де кружляв великий птах, – так високо, що, підвівши голову, він краєм ока спіймав вершини гір, що залишилися позаду. І тут він перечепився, чобіт злетів з ноги, і Харрі гепнувся долілиць, не встигнувши згрупуватися. І враз в очах потемніло, а в роті з'явився присмак болота, смерті, тліну та п'янки. У ті короткі секунди, поки лежав, він ніби скуштував темряву на смак. А коли підвівся, раптом побачив, що світло вже згасло. Зникло за горами, які тепер важко нависали над ним у мовчазній величі та шепотіли: «Де ти? Ти не знаєш, де ти зараз». Навіть не помітивши втрати чобота, Харрі підхопився й побіг. Незабаром з'являться знайомі місця... Мають з'явитися. Але все навколо було наче зачакловане. Скелі перетворилися на голови велетів, які підіймалися з землі, чиркаючи пальцями йому по ногах. А карликові берізки стали скоцубленими горбанями, які тицали врізнобіч: «Туди! Ні, сюди!» Куди вони вказували? Туди, де дім? Чи туди, де заблукаєш та пропадеш? Дорогу до дідушевого хутора? Чи до Діри? Про Діру він чув від дорослих. Це місце, де болото було бездонне, де корови, люди та цілі вози зникали на віки вічні...

Спустилася ніч, коли Харрі нарешті вповз до кухні. Бабуся обійняла його і сказала, що батько, дід та усі дорослі з сусідніх хуторів вийшли на його пошуки.

– Де ж ти був?

– У лісі.

– Та ти що, не чув, як ми тебе кликали? Увесь час ми тебе кликали: «Харрі! Харрі!»

Сам він цього не пам'ятав, але йому згодом розповідали, що він відповів, сидючи на ящику для дров біля печі, тремтячи від холоду та уп'явшись невидючим поглядом кудись убік:

– Я думав, що це не наші мене кличуть.

– Не наші? А хто тоді?

– Ті, інші. Бабусю, а ти знаєш, що у темряви є смак?

Харрі устиг лише на кілька метрів заглибитися в ліс, як глибока, майже неприродна тиша оточила його. Він опустив ліхтарик униз, на схил, яким ішов, бо промінь світла, ковзнувши по деревах, щоразу перетворював їхні тіні на невідомі істоти, які перелякано скакали у густій темряві. Щоправда, відрізавши себе від п'янки колом світла, Харрі не відчував себе у безпеці. Навпаки, він відчував себе виставленим напоказ у вітрині манекеном: нема зараз у лісі нікого, хто був би так само на виду. І це робило його зовсім беззахисним, голим. Гілки дряпали йому обличчя, ніби

дерева були сліпими та хотіли навпомацки познайомитися з чужинцем, який прийшов.

Сліди вели до струмка, дзюрчання якого заглушало його важке дихання. Там перші кроки й зникли, а от другі рушили уздовж струмка до пласкої низинки.

Він пішов далі. Струмок петляв, але Харрі не боявся збитися з дороги: в разі чого, він повернеться по слідах.

Десь неподалік пролунало загрозливе ухкання сови. На руці засвітився зеленим дисплей годинника – він ішов близько чверті години. Саме час повернутися й послати до лісу людей у більш підходящому одязі та взутті, з собакою, який не боїться темряви.

Серце Харрі тенькнуло.

Щось промайнуло прямо перед ним. Безгучно і так швидко, що він не встиг нічого роздивитися. Але повітря прийшло в рух і дітнулося його обличчя. Харрі почув далеко в снігу тоненьке попискування якогось гризуна.

Він повільно видихнув повітря з легень. Востаннє ковзнув по лісу променем ліхтарика і вирішив: час повертатися. Зробив крок – і зупинився. Збирався іти далі... але знову спрямував промінь світла в глиб лісу. І ось воно, знову. Відблиск, сяйнуло щось. Він підійшов ближче. Подивився назад, намагаючись запам'ятати місце: метрів за п'ятнадцять від струмка.

Харрі присів навпочіпки і побачив лезо. Ще не встигнувши змести з нього сніг, здогадався: це сокира. Маленька сокира. Кров від забитої курки, якщо й була раніше на лезі, тепер зникла. Слідів навколо сокири не було. Харрі придивився і побачив поблизу зрубану гілку. Мабуть, хтось щосили жбурнув сокиру у цей бік.

Цієї миті Харрі знову охопило пережите в концертному залі «Спектрум» відчуття: здалося, що за ним хтось стежить. Він інстинктивно заплющив очі, і темрява чорним напиналом насунула на нього. Він затамував подих і прислухався. Не треба, подумав він. Не тремти. Зло не матеріальне, його не можна відчутти на дотик. Зло – це не сутність. Навпаки, це відсутність сутності. Відсутність добра. Якщо вже тут кого і можна боятися, так це тебе самого.

Але неприємне відчуття не минало. Хтось дивився на нього. Щось. Інше. Тут до низини біля струмка зазирнуло місячне сяйво, і Харрі побачив щось. Якусь істоту.

Він засвітив ліхтарик і спрямував промінь у низину.

Це була вона. Стояла між дерев на повен зріст і дивилася на нього своїми великими сонними – точно як на фотографії – очима. Спочатку Харрі здалося, що вона одягнена у білу підвінечну сукню і стоїть посеред лісу, як перед олтарем. І сяє в промені ліхтаря.

Харрі, тремтячи, вдихнув і намацав у кишені пальта свій мобільний. На другому кінці відповів Бйорн Гольм.

- Кидайте все, - ледве вимовив Харрі. У горлі в нього пересохло й дерло. -
Давайте сюди.

- А що?

- Тут сніговик.

- То й що?

Харрі пояснив.

- Не розчув я, що ти допіру сказав, - пролунав голос Гольма в слухавці. -
Погано чути...

- Голова, - повторив Харрі. - Замість голови в сніговика - голова Сильвії
Оттерсен.

На другому кінці запанувала тиша.

Харрі наказав Гольму йти його слідами.

Сів навпочіпки, притулившись головою до дерева, застебнув пальто до самого
горла, вимкнув ліхтарик, щоб не сіла батарейка, й узявся чекати. І
подумав, що він уже майже забув, яка темрява на смак.

Частина друга

Розділ 10

День четвертий. Крейда

Коли Харрі, напівмертвий від втоми, увійшов до своєї квартири, на
годиннику було о пів на четверту ранку.

Він роздягнувся й посунув прямісінько в душ. Там, поки струмені гарячої
води, стікаючи з голови, розм'якували здерев'янілі м'язи та зігрівали
промерзле до кісток тіло, він намагався ні про що не думати. З Ролфом
Оттерсеном він коротко переговорив, а допит вирішив відкласти на ранок.
Опитування сусідів вони встигли закінчити: у Солліхьогді живе не так
багато людей. А от криміналісти та кіноологи всю ніч продовжували роботу,
саме їх час підганяв: сліди ось-ось розтануть або їх завалить снігом.

Він вимкнув душ. Повітря у ванній стало сірим від пари, а коли Харрі
протер дзеркало, воно знову запітніло. Обличчя вже було не розгледіти,
контури тіла розпливлися.

Задзвонив мобільний, і Харрі стис зуби.

– Холе.

– Стурманн. Фахівець із грибка.

– Трохи запізно телефонуєте, – здивовано промовив Харрі.

– Так ви ж були на службі. У вечірніх новинах повідомили. Жінка з Солліхьогда. Ви там промайнули на задньому плані. Я отримав результати аналізів.

– Ну і?

– Грибок у вас є. І з біса зажерливий. Мультикольоровий.

– Що це значить?

– Що він може бути різних кольорів. Це коли його видно. Коротше кажучи, мені треба ще відколупнути шмат вашої стіни.

– Гм. – Харрі дорікнув собі: мабуть, він має проявити більший інтерес до цієї теми, якимсь занепокоїтися або що, принаймні поставити якісь запитання. Але він не може. Тільки не сьогодні. – Приходьте.

Харрі поклав слухавку й заплющив очі. Зачекав, доки не з'явиться привид, а це було неминуче, відтоді як він перестав приймати єдині відомі йому ліки проти привидів. Можливо, сьогодні ввечері на нього чекає нове знайомство. Він чекав, коли вона вийде з лісу, перевалюючись усім своїм кремезним безногим білим тілом, – така собі кегля-переросток з чорними очницями, звідки ворони вже виклювали все до решти, з зубами, у вічному вищирі, з тих пір як лисиця поласувала її губами. Жажливо – для усвідомлення, для підсвідомості, для всього, але – невідворотно. Коли Харрі заснув, наснилося йому, що він лежить у ванні, занурившись з головою у воду, і чує дзюрчання бульбашок та жіночий сміх. А на білій емалі виростають водорості, що тягнуться до нього, як зелені пазури на білій руці, що шукає його.

Ранкове світло трикутником впало на газету, що лежала на столі комісара поліції Гуннара Хагена, освітивши посмішку Сильвії Оттерсен на першій шпальті й заголовки: «Убита й обезголовлена», «Обезголовлена в лісі» та – найкоротший і, в принципі, найвдаліший – «Без голови».

А от у Харрі голова боліла з самісінького ранку. Він обережно обхопив її долонями й подумав, що вчора міг би зі спокійною душею надертися: гірше б не було. Йому хотілося заплющити очі, але Хаген дивився на нього впритул. Тут Харрі помітив, що рот Хагена то відкривається, то закривається, – той щось казав, проте до Харрі мова начальника долинала якимись уривками.

– Отже... – сказав Хаген, і Харрі зрозумів, що час зібратися й послухати. – Ця справа для нас тепер має найвищий пріоритет. А отже, ми, само собою, розширюємо вашу слідчу групу та...

– Не згоден, – заперечив Харрі і відчув, що навіть від однієї цієї короткої фрази череп наче вибухнув. – Ми можемо підключати людей у міру потреби, але зараз я хочу, щоб при обговоренні розслідування нас було четверо, не більше.

У Гуннара Хагена розчаровано видовжилося обличчя: у справах про вбивство, навіть найпростіших, слідча група зазвичай складалася як мінімум з десятих.

– Нам потрібна свобода мислення, а цього легше досягти в маленькій групі, – додав Харрі.

– Мислення? – перервав Хаген. – А як щодо рутинної поліцейської роботи? Збір інформації, криміналістична експертиза, допити, перевірки версій? І як бути з обміном інформацією? Єдина група...

Харрі виставив наперед руку, спиняючи словесний потік:

– От-от, і я про те саме. Я не хочу борсатися у всьому цьому.

– «Борсатися»? – Хаген витріщився на Харрі, не вірячи своїм очам. – У такому разі, мені доведеться передати цю справу іншому співробітнику. З тих, що вміють плавати.

Харрі потер скроні. Для чого Хаген стрясає повітря? Адже йому добре відомо: у відділі вбивств зараз не знайдеться жодного співробітника, який зміг би вести цю справу. Окрім Харрі Холе. А передача цієї справи до Головного управління поліції стане таким ударом по престижу нещодавно призначеного комісара, що він швидше дасть відрубати свою досить-таки волохату праву руку, ніж це станеться.

– Це звичайні слідчі групи б'ються за те, щоб частіше сидіти в кабінеті з комп'ютерами, – зітхнув Харрі. – При звичайному розслідуванні. А група, на якій висить обезголовлений труп... – Харрі похитав головою. – Люди як з ланцюга зірвалися. До нас десятки дзвінків надійшли тільки після вечірніх новин. Ну, знаєш, усі ці гугняві покидьки, знайомі психи плюс кілька щойно прозрілих, які розповідають, що це вбивство описане ще в Одкровенні Іоанна, та все таке. На сьогодні у нас сотні дві таких версій. А що почнеться, коли ще з'являться трупаки? Лише тільки на дзвінки доведеться посадити десь із двадцятую. Від нас почнуть вимагати звітів та доповідних записок. А в такому разі керівник розслідування витрачатиме не менше двох годин тільки на те, щоб прочитати вхідну інформацію, а ще дві – щоб зіставити її з даними, які є, плюс дві на те, щоб зібрати інших членів команди, поінформувати їх, відповісти на питання кожного. Ще півгодини – щоб вирішити, з якою інформацією йти на прес-конференцію. Яка триватиме іще хвилин сорок п'ять. А найгірше... – Тут Харрі стис пальцями ніючі тупим болем скроні й скорчив гримасу. – При розслідуванні звичайної справи у нашому розпорядженні традиційні ресурси: завжди знайдеться хтось, хто щось бачив, чув або знає. Ми отримуємо шматочки мозаїки, завзято складаємо і так потихеньку розкручуємо справу.

– Саме так, – перервав Хаген. – Тому...

- Проблема в тому, - продовжив Харрі, - що ця справа зовсім не така. Нетипове вбивство. Цей чоловік ані дружкові нічого не розповів, ані на місці злочину не засвітився. Ніхто нічого не знає, отож телефонні дзвінки нам не допоможуть, а тільки утоплять. Слідів там, звісно, багато, але він запросто міг продумати це заздалегідь, щоб нас заплутати. Коротше кажучи, це зовсім інша гра.

Хаген відкинувся на спинку крісла, з'єднав кінчики пальців і уважно подивився на Харрі. Зіщулився, як ящірка на сонці, а потім запитав:

- То, кажеш, це гра?

Харрі повільно кивнув, розмірковуючи над тим, що Хаген має на увазі.

- А що за гра? Шахи?

- Можливо. Наосліп.

Хаген кивнув:

- Отже, як на твою думку, ми маємо справу з класичним маніяком, холоднокривним убивцею з розвинутим інтелектом та схильністю до гри й ультиматумів?

Тепер Харрі зрозумів, до чого хилить Хаген.

- Людина, полювання на яку вчать на отих курсах ФБР, що ти закінчив? На кшталт тієї, яку ти спіймав тоді в Австралії? Людина, яка, просто кажучи... - Комісар поцмокав, наче куштував слова на смак, і закінчив: - ...е повною твоєю протилежністю?

- Я не так на це дивлюся, шефе, - зітхнув Харрі.

- Хіба? Якщо ти пам'ятаєш, Харрі, я викладав в Академії сухопутних військ. Як ти вважаєш, про що мріяли ті недогенерали, які сиділи на моїх лекціях, поки я їм розповідав про воєначальників, котрі власними зусиллями змінили хід історії? Про те, щоб просидіти все життя в кріслі, а потім розповідати онукам, що вони брали участь у якомусь конфлікті? Ні, Харрі, насправді вони мріяли про інше. Йдеться про дуже сильне бажання людини бути потрібною. Ось чому американські генерали, шойно пустять десь хлопавку, одразу починають по всьому Пентагону малювати чорта. Я гадаю, Харрі, ти хочеш, щоб ця справа була такою особливою. Так сильно хочеш, що сам бачиш чорта.

- А сніговик, шефе? Пам'ятаєте, я показував вам лист?

- Я пам'ятаю лист божевільного, Харрі, - зітхнув Хаген.

Харрі зрозумів, що час здаватися. І в нього вже був готовий компроміс, на який він міг піти: зробити Хагену маленьку пропозицію. Проте він насупився і заявив:

- Я хочу залишити групу в цьому складі.

Обличчя Хагена витягнулося і набуло жорсткого виразу.

– Я не можу цього дозволити, Харрі.

– Не можете?

Хаген витримав погляд Харрі, але тут щось сталося. Прорвалося. Прослизнуло. Усього на частку секунди – але її було досить.

– Це приверне стільки уваги... – сказав Хаген.

– Якої уваги, шефе? – не втрачаючи невинного виразу, повернув ніж у рані Харрі.

Хаген дивився собі на руки.

– А ти як думаєш? Начальство, преса, політики. Минуло вже три дні, а вбивцю все ще не спіймали. Хто, по-твоєму, має пояснювати борзописцям, що ми посадили на цю справу лише чотирьох, тому що так краще для свободи мислення та для... – Хаген затнувся, але потім виплюнув слово, наче тухлу креветку: – Шахів? Ти про це подумав?

– Ні, – відповів Харрі й схрестив руки на грудях. – Я думав про те, як спіймати цього типа, а не про те, як пояснити, чому ми його ще не взяли.

Харрі знав, що це дешевий прийом, але слова самі зірвалися з язика. Хаген кілька разів моргнув, відкрив було рота й тут же закрив його. І Харрі відразу стало соромно. Ну чому він завжди починає дитячу гру «постав начальство на місце»? Нічого, крім дрібного вдоволення, вона не дає.

– У Головному управлінні поліції Норвегії є мужик, звати Еспен Лепсвік, – поклавився Харрі. – Він чудово справляється з великими розслідуваннями. Можу з ним переговорити, нехай очолить групу збору інформації. Працювати будемо паралельно та незалежно одне від одного. А ви з шефом Головного управління перекладете на нас прес-конференції. Як вам такий варіант?

Харрі не треба було слухати відповідь: він побачив, як в очах Хагена блиснула вдячність. Черговий кін гри Харрі таки виграв, це було зрозуміло.

Повернувшись до себе в кабінет, Харрі спершу зателефонував Бйорну Гольму:

– Хаген погодився: буде по-моєму. Зустрічаємося у мене за півгодини. Зателефонуеш Катрині та Скарре?

Він поклав слухавку. Згадав слова Хагена про генералів з Пентагону, які чекають справжньої війни, й смикнув шухляду у безнадійних пошуках знеболювального.

– За винятком відбитків ніг, жодних слідів злочинця на вказаному місці виявлено не було, – доповів Магнус Скарре. – І що дивно, ми не знайшли ніяких слідів тіла. Але ж він відтяв жінці голову – лише крові мало

вилитися ціле море. А там нічого і сінько. І собаки ніяк не відреагували – ось де загадка!

– Він убив та відрізав голову у струмку ще до місця вбивства. Вона бігла по воді, щоб не залишати слідів на снігу, але він усе одно її наздогнав.

– Чим же він голову відділив? – запитав Харрі.

– Сокирою або пилою, чим іще.

– А що за опіки на шиї?

Катрина поглянула на Скарре, й обое знизали плечима.

– О'кей, Гольме, перевір це, – наказав Харрі. – Давайте далі.

– Далі він, можливо, сплавив струмком тіло до дороги, – припустив Скарре. Він спав усього дві години, светр на ньому було одягнуто задом наперед, але ні в кого не вистачало сміливості йому про це сказати. – Думаю, бо ми там ні греця не знайшли. А мали б. Бризки крові на стовбурі дерева, шматок м'яса на гілці або клаптик одежі. Там, де струмок проходить під дорогою, ми знайшли його сліди: поруч з дорогою лежало щось важке, можливо, тіло, але, бозна-чому собаки на це місце не звернули ніякої уваги. Ані разу не задзвкали, трупонюхи бісові! Це просто чиста...

– Загадка! – підхопив Харрі і потер підборіддя. – Однак це страшенно незручно: відрізати голову, стоячи у струмку, га? Русло там доволі вузьке, не розвернешся. Чому він зупинився саме там?

– Ну, це зовсім очевидно, – сказав Скарре. – Вода все змиває.

– Ні, не очевидно, – заперечив Харрі. – Поки примощував її голову, він не дуже переймався, щоб не залишити слідів. Але чому після перенесення тіла не залишилося жодної краплі крові упродовж усього шляху до дороги...

– Бодібег! – втрутилася Катрина. – Я саме зараз сиділа й думала, як йому вдалося відтягнути її на таку велику відстань. В Іраку солдати використовують такі мішки на лямках – бодібегі – для перенесення тіл, їх можна почепити як рюкзаки.

Харрі хмикнув:

– Це пояснює, чому собаки не звернули уваги на дорогу.

– І те, що він спокійно поклав на дорозі тіло, – сказала Катрина.

– Поклав? – запитав Скарре.

– Я маю на увазі вм'ятину в снігу, там, на узбіччі. Він, очевидно, поклав її там, а сам пішов по машину, яку, швидше за все, припаркував десь неподалік хутора Оттерсенів. У нього це мало зайняти півгодини, так?

– Щось таке, – неохоче пробурмотів Скарре.

– Бодібєги чорні, якщо хтось і проїжджав неподалік, запросто міг сприйняти його за звичайний мішок для сміття.

– Мимо ніхто не проїжджав, – кисло сказав Скарре і притлумив позіх. – Ми поговорили з кожним, хто живе у цьому чортовому лісі.

Харрі кивнув:

– А що ми думаємо про Ролфа Оттерсена, який начебто між п'ятою та сьомою вечора працював у крамниці?

– Його алібі ні греця не підтверджується, бо жодного покупця в нього не було, – зауважив Скарре.

– І поки близнюки грали на скрипці, він міг устигнути туди й назад, – погодилася Катрина.

– Не схоже: він не та людина, – зітхнув Скарре, відкинувся на спинку стільця й кивнув на підтвердження власних слів.

Харрі збирався було сказати кілька загальних слів про те, що справжній поліцейський не мусить себе позбавляти можливості запідозрити у будь-якій людині вбивцю, але не захотів переривати: усі тільки почали висловлюватися, і заважати було не можна. Досвід показує, що кращі рішення саме і народжуються від нагромадження думок, від надто обґрунтованих припущень і навіть явно невірних висновків.

Двері відчинилися.

– Хауді-ху! – проспівав Бйорн Гольм. – Я страшенно запізнився, зате знаю, що послугувало знаряддям убивства.

Він зняв пальто з «микрої» шкіри й повісив його на вішалку Харрі – вона підступно хруснула. А Бйорн постав перед усіма у сорочці, розшитій жовтими нитками, з написом на спині, який сповіщав усім зацікавленим, що Хенк Вільямс, що насправді почив узимку 1953 року, живий. Гольм опустився на єдиний вільний стілець і подивився на колег, ті весь час не зводили з нього очей.

– Що це з вами? – посміхнувся він, і Харрі вже знав, що зараз буде улюблений Гольмів жарт. – Помер хто?

– Знаряддя убивства, – нагадав Харрі. – Давай викладай.

Гольм просяяв і потер долоні.

– Я, само собою, зацікавився, звідки могли взятися опіки на шиї Сильвії Оттерсен. Патологоанатомка – ні бе ні ме. Сказала тільки, що всі дрібні судини припечені, як при ампутації, – так роблять, щоб попередити кровотечу. А потім уже пиляють. І ось коли вона про пилку почала, тут я дещо пригадав. Я ж на хуторі виріс. – Бйорн Гольм подався вперед, очі його сяяли, і Харрі подумав, що так має виглядати татко, який збирається розпакувати різдвяний подарунок – суперкрутий паровозик, куплений для новонародженого синочка. – Коротше, якось настав час корові телитися, а

телятко вже було мертве. І тут ми бачимо, вона сама його ніяк виштовхнути не може: завелике. Як тільки ми голови не ламали! А допомогти витягнути його, та ще й щоб її не поранити – ніяк не можемо! І тоді приїхав ветеринар з пилкою.

Скарре перекосило.

– Це така штуковина – лезо в неї гнучке та тонке, його в корову запихають так, щоб воно навколо телятка зачепилося. Зачепив – і пиляй туди-сюди, доки не перепиляєш. – І Гольм продемонстрував процес за допомогою жестів. – А тоді вже його можна виймати. На цьому зазвичай усе скінчується... Ну, звісно, буває й так, що лезо, поки ялозить туди-сюди, зачепить і корову. Тоді й вона від кровоїтечі загине. Так ось, кілька років тому у Франції селяни для таких справ почали використовувати одну штуковину, яка всі проблеми вирішила. Влаштована як нитка розжарювання, але петлею. Складається з простої пластикової рукоятки та тонкого суперміцного дроту, обидва кінці до руків'я прикріплені. Виходить петля, яку надягаєш на те, що тобі треба відпиляти. А потім умикаєш нагрів. П'ятнадцять секунд – і вона розжарюється до білого, тоді розжарена нитка без зусиль ріже, наприклад, труп. Жодних «туди-сюди», тобто шанс зачепити корову мінімальний. І якщо це та сама хрінщина, то...

– Ти що, продати нам її збираєшся? – посміхнувся Скарре, шукаючи очима підтримки в Харрі.

– Завдяки високій температурі метал стає абсолютно стерильним, – не звертаючи на Скарре уваги, продовжив Гольм. – Ані бактерій, ані зараженої трупною отрутою крові. До того ж дрібні судини припікаються, тобто попереджається кровоїтеча.

– О'кей, – сказав Харрі. – Так ти упевнений, що був використаний саме цей інструмент?

– Ні, – відповів Гольм. – Але можу перевірити, щойно такий інструмент опиниться у мене. Щоправда, я тут розмовляв з одним ветеринаром, то він сказав: у Міністерстві сільського господарства про петлю-коагулятор жодної чутки не чули. – І він подивився на Харрі з виразом глибокого та широкого співчуття.

– Зрозуміло, – зітхнув Харрі. – Навіть якщо ця штуковина не є власне знаряддям убивства, у будь-якому разі стає зрозуміло, як він зміг відтяти голову, стоячи у струмку. Що скажете?

– Франція... – протягнула Катрина Братт. – Батьківщина гільйотини.

Скарре підібгав губи і похитав головою:

– Занадто незвично. І потім, де він міг узяти цю петлю? Наскільки я зрозумів, штуковина рідкісна.

– От з цього і почнемо, – пожвавився Харрі. – Візьмешся, Скарре?

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (<http://www.litres.ru/u-nesbo/sn-govik/?lfrom=362673004>) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

notes

Примечания